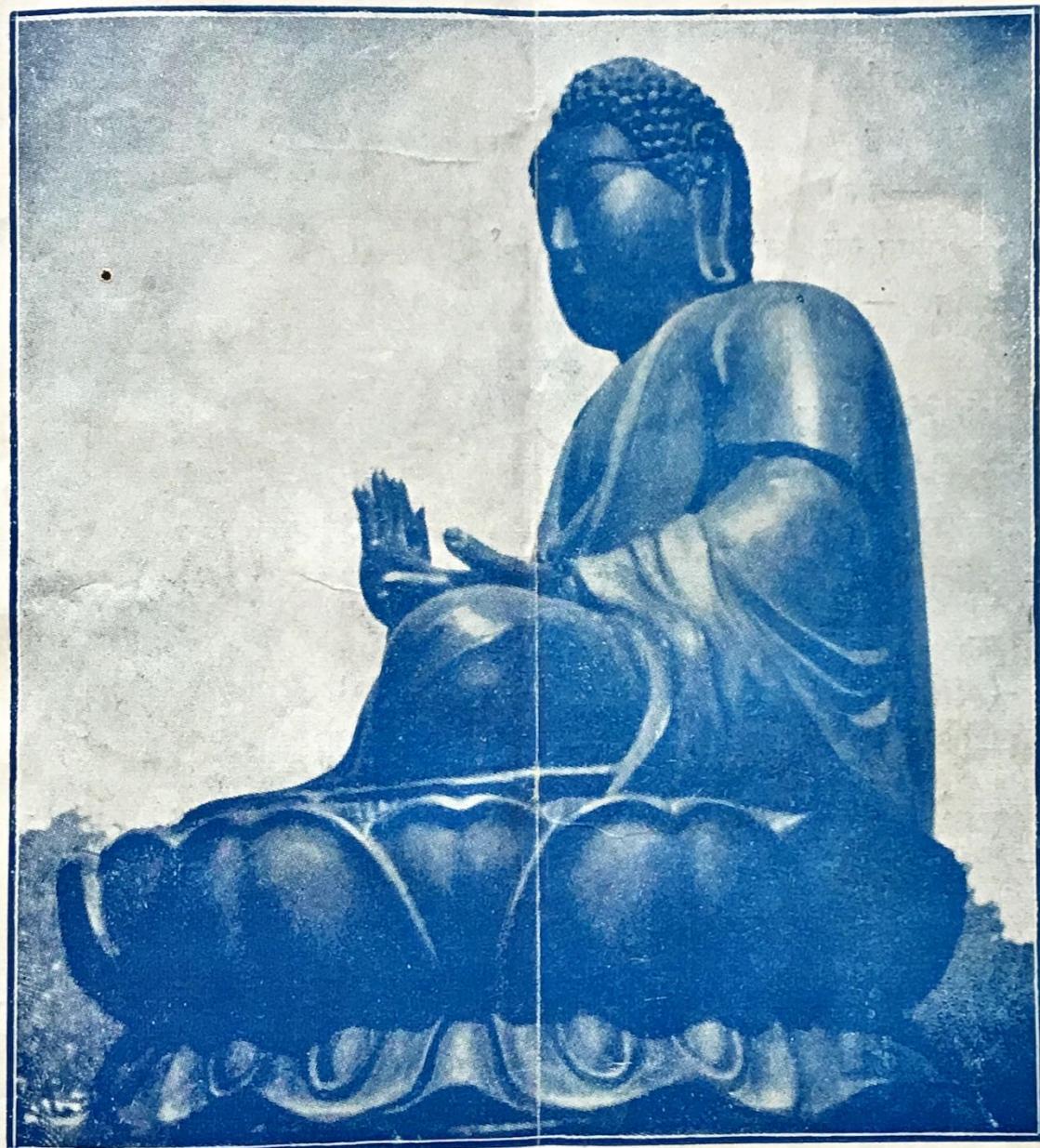

नमो तस्म भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ।

ध्याक्षरित्र द वा

नेपाल भाषाया लय-पौ

तथागत

वर्ष ८

पूर्ण संख्या ८८-८९

पोहेला
सिल्ला

बुद्ध संवत् २४६८
नेपाल सं १०७५

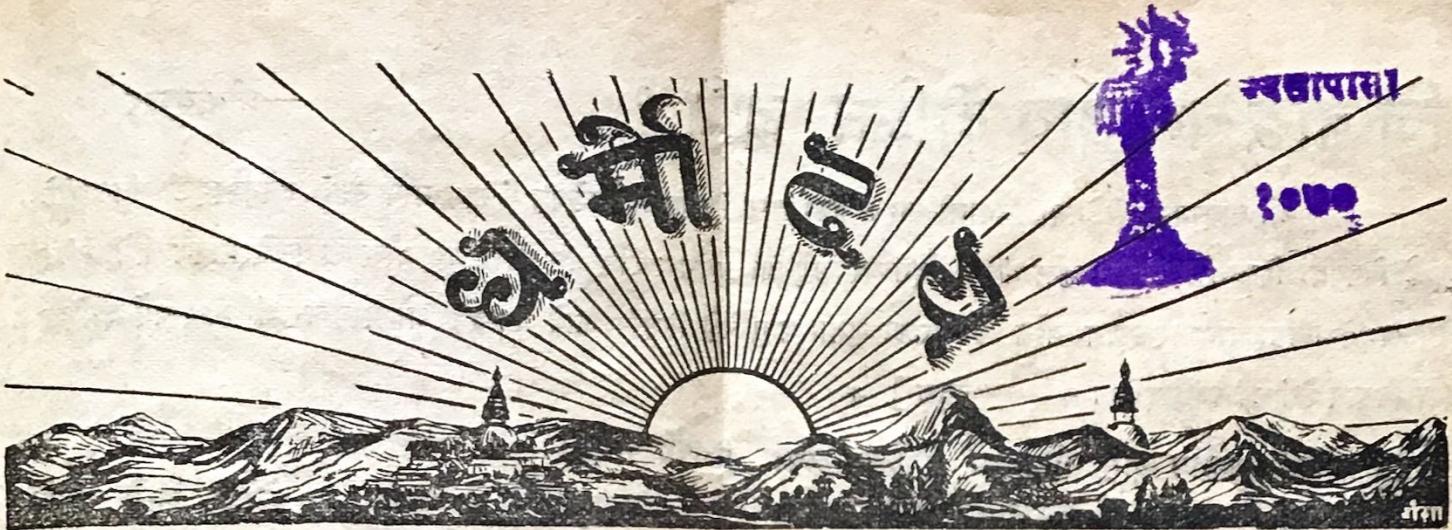
दच्छिया चन्दा ३)
युगु अंकया ।=)

विषय

बुद्ध-वचनामृत	...	२६
जि बौद्ध-धर्मे छाय् दीक्षित जुया ?—श्री वायनर	...	२८
शक्ति व भक्ति—(कविता)—श्री फणीन्द्ररन वज्राचार्य	...	२९
धर्म व विज्ञान—श्री रत्नवहादुर शाक्य	...	३१
प्रकृति-नक्षिया भुतू—(कविता)—श्री रामवहादुर कायष्ठ	...	३२
वयात रानी खुलि दुकाल !—सुश्री हेराशोभा	...	३५
महामंगल—श्रामणेर सुदर्शन	...	३६
तिसा—श्री माधवमान श्रेष्ठ	...	४१
सहायता व सहयोग—श्रमण	...	४२
नेपालया गौरव—भगवान बुद्ध—श्री रत्नवहादुर वज्राचार्य	...	४३
सुपाँय्यात—(कविता)—श्री आशाराम शाक्य	...	४३
” , श्री धर्मरत्न शाक्य	...	४४
निबन्धया खेँ—श्री तेजेश्वरबाबु ‘खंगः’	...	४६
परोपकार—भिक्षु विमलानन्द	...	४८
लाकाँ खुँ—श्री तीर्थलाल, नघः ननी	...	५०
हृदय-ध्वनि—(कविता)—श्री रमापतिराज शर्मा ‘चुलि’	...	५१
युवज्ञय जातक—भिक्षु सुबोधानन्द	...	५३
छ मचा मखुत—(कविता)—श्री सूर्यवहादुर ‘पिवाः’	...	५४
ब्रिलिचिया माँ—(एकांकी)—श्री ईश्वरानन्द श्रेष्ठाचार्य	...	५८
स्वार्थी मानव—श्री मोहनमान ‘अधीर’	...	५८
सम्पादकीय—	...	५९
समाचार—	...	६०
लुम्बिनी बारे नेपाल सरकारया	...	
सूचना—	...	

सूचना—

खः, ‘धर्मोदय’ पिहाँ मवःगु तलामछि हे दत, तर आः छुँ धन्दा क्या दी मत्य याकनं पिहाँ वइ । लिकुना च्वंगु फुक अंक थथे हे निलाया छगू छगू जुया वइ । अले लिपा बाँलाक लय् लय् पिहाँ वइ । वइगु स्वांया-पुन्ही विशेषांकया योजना नं दयेकावं च्वनागु दु ।

“भासये जोतये धम्मं”

सम्पादक :—भिक्षु महानाम “कोविद”

वर्ष ८

कलकत्ता

{ पौष-माघ वि० सम्वत् २०११
जनवरी-फरवरी ईश्वी सन् १९५५

अङ्क ३-४

बुद्ध-बचनामृत

गुलिसिनं योग्य समये खँ ल्हाःसा गुलिसिनं अयोग्य समये नं ल्हाइ, गुलिसिनं उचित खँ ल्हाःसा गुलिसिनं अनुचित खँ नं ल्हाइ, गुलिसिनं मधुर वचन ल्हाःसा गुलिसिनं कडु वचन नं ल्हाइ, गुलिसिनं हितबुद्धि खँ ल्हाःसा गुलिसिनं द्वेषबुद्धि नं खँ ल्हाइ। अथे खँ ल्हात धका छं छंगु चित्त विकारया वशे छवये मज्यू। छंगु म्हुतुं बांमलागु शब्द पिकाये मज्यू। बरु छंगु अंतःकरणे दया व मैत्री दयेमाः, क्रुरता व द्वेष मखु। हानं छं थुजागु अभ्यास याये माः, गुम्ह मनुखं छंगु विरुद्धे छुं खँ ल्हात, वया हे आधारयाना समस्त संसारे मैत्री भावनाया सतत वर्षा याये थकु।

यदि सुनानं टोकरी व कू ज्वनाः धाल—“जिं थ्व सारा पृथ्वीयात म्हुया वां छवया बी।” मेम्ह मनुखं हलू, सिंखाला आदि रंग ज्वना धाल—‘जिं थ्व समस्त आकाश हे रंगं छिना बी।’ हानं मेम्ह मनुखं धाँय् कलि च्याकाः धाल—‘जिं गंगा नदी हे सुकाः भष्म याना बी।’ इमिसं थथे धायेवं पृथ्वी, आकाश व गंगाय् छुं प्रकारया भ्याः हे असर पड़े जुइ मखु। वथ्ये हे सीका सुनानं मेपिसं धायेवं छंगु हृदये भ्याः हे बुलु मजुइमाः।

—मजिझम निकाय

जि बौद्ध-धर्मे छाय् दीक्षित जुया ?

—श्रीवायग्नर

* [श्री वायग्नर स्वीडेनया निवासी खः । वेकः छम्ह चित्रकला विशेषज्ञ नं खः, नाप नापं आनन्दकुटी विद्यापीठे थव हे विषयया शिक्षक । प्रस्तुत रचना चंगु ३ दिसम्बर खुनु श्री सुमंगल बौद्ध-संघ पाखैं जूगु बौद्ध सम्मेलने भाषण रूपे न्यंका दीगु खः । श्रीमती वायग्नर पूर्णतः बौद्ध उपासिका जुयाः थःगु देशे लिहाँ झाये धुक्ल । श्री वायग्नर नं बौद्ध-धर्मे दीक्षित जुया विद्यापीठेसं चं चंगु दनि । —सम्पादक] *

जि व जिमि जहान् छाय् बौद्ध-धर्मे दीक्षित जुया । धयागु विषये जिं छुं छक्कचा खँ धाय् त्यना । थव छुं थाकुगु मखु, धात्थे थपाय्-सकं अःपु कि जि तुरन्त हे थव खँ कनेफु । तर थव अःपुगु खँ नं मेमेपिथे विचायाइपिं मनूतयूत थपाय्-सकं थ्वीके थाको कि जिगु खँ थ्वीके मफया इमिसं जित १५ मिनटे शत्रु भाःपइ । अथे जूगुलि आःयागु संसारयात १५ मिनट ति लोमंका छोदःगु मनं जिगु खँ न्यनेगु जिं अनुरोध याना च्वना ।

जीवन निताजि दु ।

न्हापांया लँ—साधुनिक तालं थौकन्हेयागु समये हे म्वायेगु, मनूतयूत जि थुलि डिग्री दु धका क्यनेत ज्ञान सञ्चय यायेगु छिगु थःगु लँ अःपुकेगु व इज्जत धन, नां व शक्ति दयेकेगु । जीवन भरी थुकी हे प्रयत्न यायेगु । हिटलर अथवा अइसेनहावरयागु थासे थ्यंसां थाहाँ वनेगु प्रयत्न यानावं च्वनेगु, अले सुख गुबले प्राप्त मयायेगु । थव लँ बेको, थाकु ।

मेगु लँ—आधुनिक मज्वीगु, छुं काले नं म्वायेगु, मानवीय अनुभव सिवाय ज्ञान सञ्चय मयायेगु, गुगु स्कूले स्थने फङ्गमखु, गुकिं छित डिग्री इत्यादि छुं नं बी मखु । सत्य ल्वीके धुंका छिं छुं मेगु खंसा व केवल इमानदारी ज्वी । अबले तकया भित्रे छिं इज्जत धन यश व शक्तिथे जागु अनावश्यक चीज कुक्क वांछवया दी धुक्कइ । यदि इज्जत, धन, यश व शक्ति छित भतिचा हे दुःख मबिल धाःसा जि सुख ताइ छायधाःसा जि यंकेगु छुं मदु, छिं प्रज्ञा खन । थव लँ

तप्यों, अःपु ।

जि मचांनिसें हे संसारयागु मेमेगु भागे तुयूपिं मनूतसें उपनिवेश दयेका चंगु व्वना च्वना । केवल बन्दुक मदु धाय्-वं हे दास जुया च्वंपि मेमेपिं जातित-यूत जुया चंगु शोषणं व दमनं जित तस्सकं दुखित याना तल । परयागु हिया पुखुली थःपिनिगु बैहमानी सभ्यता दयेकेत सना च्वंपि तुयूपिं जातिया छम्ह जि नं सदस्य खः धका धयागु खँ जितः साप लज्जा जुया च्वन । जि विश्व नागरिक ज्वीगु इच्छा दु, अले धनी वा गरीबिं मां-बौपिसं ब्वीकुपिं मनूतयू बिचे छुं भेद मद्या समान अधिकार दइगु स्वयेगु नं इच्छा दु । छायधासा इमानदारी ज्या थव हे खः, संसारे थथे ज्वी हे नं मा: । पश्चिमी सभ्यता निर्माण यायेगु ज्याय् क्रिस्तानी प्रचारकतसें कम ज्या याः धका जि धाये मकु । यदि २०० दँ न्ह्यो थन नेपालं श्री पृथ्वी नारायण शाहं थव क्रिस्तानी प्रचारकतयूत राजनैतिक स्वार्थ दुपिं धका पितिना छवगु ठीक खःसा जिगु विचार नं ठीक हे खः ।

तर मेगु नं छता खँ दनि । जि पासा छम्ह दु । वयकः छम्ह ज्योतिष खनी । वयकलं छन्हु जित वेध-शालाय् यंका चान्हे चान्हे थव विश्वया अनेक ग्रहगणपि व सौर्य मण्डल नं क्यन । विश्वया दूरताया विषये भतिचा जक हे ज्ञान कायेत थाकु, छगू खँ भीसं तुरन्त हे थ्वीके फु । ग्रहगणपिनिगु विशाल सागरे भीगु थव पृथ्वी छगू कणथे जक खः । क्रिस्तान-सिद्धान्तं भीत धाइ मानव दक्षिणे श्रेष्ठम्ह प्राणी खः । सूर्य, चन्द्र व

नगुणत पृथ्वीयात् चाहीकेत जक शृष्टि जूगु खः।
 यदि सूर्य, चन्द्र तथा नगुण मनूर्थं नतुं अनुशासन
 हीन व योयोथं ज्वीपि जूसा तस्सकं हे भयंकर ज्वी।
 क्रिस्तान धर्मं छम्ह हे जक व्यक्तिगत ईश्वर दु। जेसस
 क्राइष्ट वया हे काय् खः। वयागु हे जक कृपां छि स्वर्ग
 वने फइ। स्वर्ग केवल क्रिस्तानतयत जक खः अर्थात्
 तुयूपि जातितय् त व क्रिस्तान धर्मं परिवर्तित जूपिनि
 निम्ति जक खः। क्रिस्तान धर्मं पिनेयापि अर्थात्
 सुं हिन्दू सुं बौद्ध वा सुं मेगु धर्माविलम्बीपिन्त अन
 स्थान मदु। क्रिस्तानतय् सदां जेसस क्राइष्टयात् प्रार्थना
 याये लिमलाः अले विशेष याना मस्तसे थव प्रश्न याये
 गबले लोममंकु। “प्रिय जेसस, जितः साइकल छगु
 वियादिसँ। जि दाजुपि नाप ल्वाय् त बह्लाका व्यु।”
 भति विचारवानपि सुं मिज़ वा मिसां थव दन्त्य-
 कथायात् पत्याः याये फइ मखु।

ज्योतिष शास्त्रे जुया चंगु थौंकन्हेयागु अनुसन्धाने
 विश्वास याइम्ह जूगुलिं जि व्यक्तिगत द्योपि मदुगु
 धर्म नं मालाच्वना। कन्धयूसियस व लाओसी-
 पिनिगु दर्शन नं तस्सकं बांलाः अले ईश्वर मदुगु धर्म
 केवल बौद्ध-धर्म हे जक दु। बौद्ध-धर्म आधुनिक विज्ञान
 व दर्शनया पारस्परिक विरोध मदु। बुद्ध ईश्वर मखु,
 वसपोलं सूर्य, चन्द्र वा मेमेथाय् ईश्वर मालेगु शिक्षा
 मव्यु। थःगु हे जीवने ईश्वरया प्रतीक्या रूपे वसपोलं
 सुख व इमानदारीयात् म्हसीका विज्यात। वसपोल
 स्वयम् हे बोध जुया विज्याम्ह खः, उकिं वसपोलयात्
 सुयागुं पूजा याये मयो छाय् कि मेपिसं नं अथे
 हे याइ।

भी अन्नुनत व सकसियां लोमना चंगु देशे चवना
 चवनापि खः धका मती मलूपि शायद छम्ह हे नेपाली
 दइ मखु। छिकपिन्त जि थौंकन्हेयागु तथाकथित
 सभ्य संसारयागु यात्रा याके। छिकपि ल्याहाँ भाया
 थ्वीका दी माली कि संसारे दकसिबे सुखीपि मनूत
 जि बौद्ध-धर्मं छाय् दीक्षित जुया ?]

छिकपि हे खः। छिकपिसं छिकपिनिगु पुलांगु बाँलागु
 संस्कृति गुबले हे स्यंका दी मज्यू। थौंकन्हे छिकपिसं
 भतिचा हे घिचार याना मदिसे यले प्राचीन राजप्रासाद-
 या न्होने हिजाहीगु थायथें याना तःगु दुःखया खँ
 खः, अथवा कान्तिपुरया राजदर्बारया न्होने भारतीय
 ढंगं दयेका तःगु पुलिस थाना नं हिसि दुगु खँ मखु।
 छिकपिसं थः आजुपिनिगु कृती गौरव तयेमाः तथा
 उकी थःगु इज्जत भायेमाः। आपाथे आधुनिक
 देशत आः थःपिनिगु प्राचीन संस्कृति स्यंगुलि छाति
 दाया खवया चंगु दु। तर आः खवयां लिलागु
 मखये धुंकल।

भी सकसितं शान्ति माः, भी सकसितं सुखयागु
 आवश्यकता दु। अमेरिका अथवा यूरोप पाखे थुकिया
 निम्ति स्वया दीमत्य। छायधाःसा सुख व शान्ति
 धयागु इमिसं लोमंका छ्वये धुंकल। थव लोमंका दीमते
 कि छिंगुलि गुलि नाँ, दाँ व इज्जत कमाय् याना दी
 उलि उलि छिंगु सुख नं फुनावं बना च्वनि। गुलि
 गुलि छिंगु सुख शक्ति व धन इत्यादियात लोमंका
 छ्वया दी उलि उलि छिंगु थःत सुखी जूगु अनुभव
 याना दी।

आधुनिक विज्ञान नाप विरोध मदुगु धर्मकेवल
 बौद्ध-धर्म छगू हे जक दु। थव हे धर्मयागु उच्च शिक्षा
 व सिद्धान्ते हे जक छिंगु हृदययात शुद्ध यायेगु शक्ति
 दु, छित मानवीय गुण बीगु ताकत दु, अले जीवन-
 यागु वास्तविक व अमर मूल्य रूपी आत्म-ज्ञान पाखे
 नं छित थुकिं हे थंकइ। थुकी गुप मन्त्र वा छम्ह-
 मित दइगु मेम्हसित मदइगु स्वर्ग वा मोहनी शक्ति
 मदु। थुकी प्रत्येक मानव मात्रयात स्थाने दु। थुकी
 जात, धर्म वा जातीयताया संकीर्णता मदु। न्हिया
 न्हिथं बृद्धि जुजुं बना चंगु भीगु थव समाजवादी
 व्यवस्थाय् जिमिगु देशया छम्ह प्रसिद्धम्ह मन्त्री छम्ह
 दंकःमिया काय् खः। संसारे स्वंगू प्रमुख शहर मध्ये

छगू ज्गुलि व अमेरिकाया निम्ति नं छगू उदाहरण-
यें ज्गुलि भीगु हे समय बाँलाक सपष्ट ज्वी धुँकल
कि बौद्ध-धर्म छगू हे जक विश्व-धर्म ज्वी फु, हानं थौ-
कन्देवागु सिद्धान्त नाप मिले जू। वास्तवे नैतिकता
छता जक भीत काये लायकगु चीज छु। थुकिं हे

भीसं माला जुयागु वास्तविक सुख बी।
मेपिनिगु निम्ति हे जक दुःख तायमते, थःगु नं
वास्ता याना दिसँ। छियाय मानिगु हे यक्वं दनि।
सकलें सुखी ज्वीमा।

अनु०—श्री आशाराम शाक्य

शक्ति व भक्ति

—फणीन्द्ररत्न वज्राचार्य

थन्य चीन व कोन्य भारत पूर्व पश्चिमया फुक,
राष्ट्र दंगु व खंक खंकं छाय् लिपा आ भी जक ?
भीक्य तन मन धन व जन नं खः दु दय्क्यगु शक्ति दु,
प्रगतिया लँपु खंक्य फैगु व दिव्य बल नं भीक्य दु ॥

बुद्ध सीताया मचा खः सत्य शक्ति गाक दु,
सत्य सीका शक्ति न्हाका बन्यगु लँपु नं सीक्य फु।
जन्म नेपाया मुले जुल भी फुकं हे वैक्ष खः,
मातृ सेवा याय् गु लागी भीगु जन्म थ्व ज्गु खः ॥

देश देशे गथ्य सफूतं मातृ सेवा याःगु खः ,
भीसं नं याय् भीगु नेपायागु सेवा नित्यशः ।
मामया गुगु स्नेह मायां भी च्वना थौं थन ल्यना
वैगु हे ला वैगु च्वैं व हि भीगु दहे च्वन मुना ॥

माम सेवा याय् छु मफुसा म्वाय् गु भीपि सीगु खः ,
भूमि भाषा भिंक्य लागी सीगु हे भी म्वाय् गु खः ।
मामया भी काय् व म्वाय् पि खः धयागु थ्व थौं क्यने,
मातृ-भूमि व मातृ भाषायात न्हीका भी न्हिले ॥

धर्म व विज्ञान

श्री नेहरुजुया धापू अनुसार धर्मया आदि शृष्टि मनूतयेगु भयया कारणं जूगु खः। अबले इमिसं मस्यू कि पों वइगु व नं न्याइगु, वा-फय् वइगु गय् खः। अले इमिसं विचाः यात कि द्यो तंम्बगुलिं थय् जूगु खः। उकिं इमिसं थुजागु प्राकृतिक घटना खंखंथाय् वं दीमा धइगु आशा तथा इच्छां प्रकृतिया स्थूल वस्तुयात नयेगु-त्वनेगु आदि छायेगु यात। इमिसं थुजागु दुर्घटनात पहाड़, पर्वत, वन, खुशी आदि थासे खंगुलिं इमिसं नयेगु त्वनेगु वस्तुत अन छायेगु ज्या यात। तर लीपा जूलिसे इमिसं थव ज्या बरोबर यायेगु शुरु यात। नेहरुजुं धइदीगु थव हे धर्मयागु आदि शृष्टि खः। तर धर्मया शृष्टिकाल थव अवश्य नं खइ मखु। कारण उगु अवस्थाय् इमिसं द्यो पुज्यायेगु ज्या धर्मया रूपे याःगु मखु। बहु इमिसं अबले धर्मया नाँ हे नं कायेमसः जुइ। तर थव हे ज्या लिपा धर्मया उत्पत्ति जुइ धुंका हानं धर्मया रूप का: बंगु खइ। धात्थे धर्मया आदि शृष्टि ला मनूतयेगु सामाजिक जीवन उन्नति जुजुं नगर वा देशे विस्तृत जुयाः थकालिखलःतयेगु अत्याचारं थःथःगु समाजे उत्पन्न जूगु वैमनस्य, लोभ, द्वेष, क्रोध, मोह आदि कुभावनायात हटे यायेत लिपा तिनि जूगु जुइ। अले थव हे थकालिखलःतयेगु इच्छां सामाजिक असंतुष्टायात हटे यायेत धनीखलःतयेगु सृष्टि जूगु खः। अथे हे समाजे क्रमशः धनी-गरीब, शोषक-शोषित-तयेगु वर्ग विभाजन जूलिसे कुभावनात नं क्रमशः बृद्धि जूगु खने दु। थुजागु हे विवाद, संघर्षया अन्त यायेत धर्मया क्षेत्र नं विस्तृत जुजुं वःगु खने दु। अले थुजागु हे उद्देश्य ज्वना विभिन्न काले आपालं महापुरुषिसं थःगु न्ह्यपुं न्ह्याय्दको धर्मया व्याख्या याना काल। थुपि महापुरुषिनि जन्म विभिन्न जाति वर्ग तथा समाजे जूगु दु। अले थव संसारे गुलि

—श्री रत्नबहादुर शाक्य

महापुरुषिसं गुलि सिद्धान्त पिकाल व फुकं मनूतयेसं थःगु जातीय तिसा व आभूषणया रूप बियाः धर्मया वास्तविक तत्त्वयात वांछ्वया हल। थव हे कार्य-फल स्वरूप हिन्दू-मुसमां कैथोलिक- प्रोटेस्टैंट (Catholic-Protestant) आदि विभिन्न धार्मिक सम्प्रदायया बिचे धर्मया नामं मानवताया हत्या जुल। थव खं न्हेगूगु शताब्दी इस्लाम धर्मया लागी युद्ध जूगु वथे हे पाश्चात्य देशे १३ व १४ वीं सदी धर्मया नामे जूगु हत्या काण्डं प्रमाणित याइ। गुर्कि याना थौं भारत नं निकू दल।

विज्ञानया विकास प्रत्येक मनूतयेगु मस्तिष्के आदिनिसे अन्त तक जुया हे च्वनी। तर विज्ञानया वास्तविक उन्नति तथा विकास मनूतयेगु आदि काले तःसकं हे बुल्लं न्ह्यां वना चंगु खः। उगु बखते मनूतयेत वा वइगु छगू प्राकृतिक नियम खः, दैवी दुर्घटना तथा जीवात्मापिन्त छुं आघात मखु धका सीकेत पुस्तां पुस्ताया समय नल जुइ। अथे हे पों वइगुया खं सीकेत ला भन हे यक्व पुस्ता माल जुइ। उकिं मनूतयेसं थः आजु अबुजुपिसं याना तःगु ज्या छुं दैवी दुर्घटना जुइ धइगु भयं तोते मछाः। अले थः जहानपिन्त रोग जुल वा मेगु छुं जुल कि द्योयातनि खुशि धायेत वने धुंकी। कालान्तरे मनूतयेसं थव सनातनी संस्कारया उत्पत्ति छाय जूगु खः मसीका थुकियात धर्मया हे छगू रूप देके यंकल। गुबले थुकिं धर्मया रूप काल, अले मनूतयेसं वास्तविक धर्मयात छखे चीकेगु शुरु यात तथा मनूतयेसं थःथःगु साम्प्रदायिक धर्मयात थव हे अप्रभंश जुया धर्मया रूप कावःगु वस्तुयात हे वास्तविक धर्म भाःपिल। अले थःगु भौगोलिक स्थिति तथा सामाजिक विधि व्यवहार अनुसार प्रकृतिया स्थूल वस्तुयात पूजा यात। थव हे

भावनाया फल स्वरूप भीसं थों खना च्चना गुलि
सिनं फायागु लायात थि जक हे मथ्यूसा, मेम्हसिनं
व हे सुनानं मथ्यूगु ला तया: द्यो खुशीयाये धका पूजा
याइ। थुगु हे प्रकारं धर्मया रूपरेखायात बांलाक हे
नष्ट-भ्रष्ट याना मनूतयेसं धर्मया नामे अनेक विधि
व्यवहार कटूरता पूर्वक चले याना वयाच्चन।

उले विज्ञानया विकास उत्तरोत्तर बृद्धि जुजुं
वयाच्चन। मनूतयेसं थःगु मस्तिष्कया बलं अनेकानेक
प्रयोग द्वारा न्हून्हूगु ज्ञानया आविष्कार यायां वया-
च्चन। अले इमिसं धार्मिक मनूतयेगु पाखे थुलि
हे ज्ञान काल कि धार्मिक मनूत फुक भाग्यवादी
जक हे खः खनि। थुमिसं विश्व-हित ज्याय् उत्साहया
पतन यानाः भन शिथिलता जक हया बी। थुमिगु
'अहिंसा परामोधर्म' या सिद्धान्त खालि लुँयागु
चुल्याया लोभ क्यनीम्ह धुँयात जक हे ख्यले दुगु
खनी। छाय् कि इमिसं थःगु प्रयोग द्वारा थव सिद्धयात
कि छम्ह जीवात्माया जीवन रक्षा यायेत मेपि
असंख्य जीवया हत्या यायेमाः। इमिसं खँकल कि
भीगु सासः जक बचे यायेत लखंलख कीतयेगु ज्यान
ला अथें हे वं। अन्ते इमिसं थव हे भावनायात ज्वन
कि धर्मया विकास विज्ञानया विकास जूगु थासे जुइ
फइ मखु। धर्म खालि मनूतयेगु बरबर अवस्थाय् जक
हे ख्यले दु।

वास्तवे धर्म न भाग्यवादीतयेगु लिधंसा खः, न
बरबरतयेगु निति ल्वःगु छगु, सिद्धान्त हे खः; हानं न
विज्ञानया विकास जूथाय् त्यके जुइ मफइगु खः।
वास्तविक धर्म व विकसित विज्ञान ला व लुसिया हे
बरोबर खः। लौ व लुसियात फायातये फइ मखुथें
वास्तविक धर्म व विकसित विज्ञान वायाः सुरक्षित
जुइ फइ मखु। गथे मनूतयेत अक्सीजनया आवश्यकता
दु, अथे हे विज्ञानयात धर्मया आवश्यकता दु। धर्म
शिथिलता वया च्वंबले सिगु विकसित विज्ञान अक्सीजन

मगाःगु थासे लाम्ह मनू छटपटे जूथें जुइ। हानं विज्ञान-
या विकास मजुइक उत्पत्ति जूगु धर्म अक्सीजन अपोगु
थासे लाम्ह मनूथें जुइ। वास्तवे विज्ञान विना धर्मया
उत्पत्ति हे असम्भव खः। धर्म व विज्ञानया संतुलन
गुलि गुलि महजुइ उलि उलि हे मनूतयेगु सामाजिक
जीवन न्ह्याकीगु नांचा सनी, छखे पाखे अपो मेखे पाखे
कम वजनगुथें जुइ। हानं नांचा संकीगु चतंया
नियन्त्रने नांचा मदइगुथें जुइ। गुकि याना दुँगा
समुद्रे थों दुबे जुइ ला कन्हे जुइ ला धाये फइ मखु।
थुकिया हे नमुना नीगूगु शताब्दीय थव विश्व दु।
सकसिके नं थव भय सुषुप्त अवस्थाय् च्चनाच्चन कि
तृतीत विश्व-युद्धया गोफय् थों वइला कन्हे वइला !
भीगु शरीरे विज्ञानया स्थान छ्योंयात दुसा धर्मया
स्थान शरीरया मेगु बाकिगु भागयात दु। छम्ह मनू
छ्यों खूब तःगो जुयाः ल्हाःतुति आदि शरीरया फुक
अंक चिकीपु जुल कि व मनुखं खिचां मनःगु सास्ति
नइ। वं छुँज्या हे नं बांलाक याये फइ मखु। वयागु
छ्योंयागु बोझ वयागु शरीरं ल्ह वना तये फइ मखु।
अले व स्यः मदुम्ह मनूथें सने हे फइ मखु। यदि तुति
छको जक ल्ह वनेत स्वःसां अनं तु छम्हारा चिनी।
हानं यदि छ्यों माकःयाथें चिकीगोचा जुया मेगु भाग
खूब मजबूत जूसा वं थःगु ल्हाःतुति मजबूत जूगुयात
लवयेक छुँज्याये फइ मखु। छाय् कि वयागु
चिकीचागोगु छ्योंले ल्हाः तुतिया बांलाक सदुपयोग
तथा संचालन यायेगु शक्ति दइ मखु। अले वयागु व
शरीरया भाग अथे हे जुइ, गथे कि भीत सने हे मजीक
ध्याकुंचाय् स्वचाका तइ बले जुइ। वयागु ल्हाः तुति
बच्छ सीम्ह बच्छ स्वाम्हथें जुइ व वयागु प्राकृतिक
सौन्दर्य नष्ट-भ्रष्ट जुइ। थव हे खँ धर्म व विज्ञाने शत्
प्रतिशत मिले जू। थोंयागु अशिक्षित समाजे दुगु
धर्मया रूपरेखा नं सने हे मजीक ध्याकुंचाय् स्वचाका
तःम्ह मनू समान हे जुयाच्चंगु दु। धर्मया प्राकृतिक

सौन्दर्यं फुक नष्ट जुया खालि कृतिम सौन्दर्यं जक
जायाच्वन। थुकिया कारणं याना वैज्ञानिकपिनिगु
न्होने धर्म खालि भाग्यवादीतयेगु लिधंसा व विज्ञानया
शत्रुथें प्रतीत जूगु खः। अन्यथा यदि वैज्ञानिकपिनिगु
निति विश्व शान्ति व सुरक्षा यायेगु हादिंक इच्छा व
प्रयत्न दुगु खःसा इमिगु उगु लक्षी थ्यंकेत धर्मया हे बः
मकासें मगाः। धर्म व विज्ञानया मू तथा महत्व उबले हे
दइ, गुबले विकसित विज्ञान व धर्मया संतुलन जुइ।
आदर्श विज्ञान व हे जुइ, गुकि कि धर्म नाप त्वायचिनी।
हानं वास्तविक धर्म नं व हे खः, गुगु कि विकसित
विज्ञानया न्होने तःप्यंक दने फइ। उकि यदि थव विक-

सित विज्ञानया दुरुपयोगं बचे जुइ माःसा उगु देश तथा
राष्ट्रतयेसं धर्मया नामं वया चंगु अन्धविश्वास व
साम्प्रदायिक भावना छखे छवयाः विश्व-कल्याणया
लागी वास्तविक धर्मयात विश्वया न्होने उलाः,
साम्प्रदायिक वैमनस्यया अन्त यानाः पूर्ण विकसित
विज्ञान नाप सुसम्बन्ध दुगु धर्मयात थः नाला उकीया
अनुसारं कार्य क्षेत्रे उत्तीर्ण जुइमाः। अले भीसं थौं
सपनायथें खना च्वनागु विश्वया फुकक राष्ट्रत मिले
चले जुजुँ विश्व हे छगू संघराज्य व सम्पूर्ण विश्वे नं
छगू हे भाषा यायेगु कल्पना बुलुँ बुलुँ पूर्ण जुइ
फइ। अस्तु !

प्रकृति-नकिंया भुतू

अतिकं न्याइपु हुं गुँया सिथे
प्रकृति-नकिंया जा थवीगु गथे ?
च्याना च्वन स्वः ज्वालामुखि पाः
दासि मवःनि व भूतुलि छुँ आः।

कलकल खुसिचा न्हच्याना चंगु
थःने कोने बाया वंगु
ज्वाला दु थुकी थासे थासे
प्वालापिलिथे नगु आकाशे।

थनया दौलत नेपाः देया,
नेपाः दे न नेपाः माँया,
भी खः नेपाः माँया मस्त,
थनयागु धुकू पिवाः च्वनेत।

स्वयमाः भविष्य उज्ज्वल यायगु
नेपाः दे न प्रोज्ज्वल जुइगु,
थुगु हे भीसं सीका विधि व
आः हे भिके थनया निधि थव।

शिरस्थान अन नाभिस्थान,
दु पादुकादि अनेक स्थान,
पवित्र भूमि थव बन्दी तीर्थ
खानी मखुसा छुकिया अर्थ !

थव धरति माँया व नुगःप्वाले
वस्तु दु अनेक मालेबेले,
हेरा मोति व माणिक, पन्ना
तल आः थवयात प्रकृति स्वथना।

थीके मखु थौं स्वीतं हे नं
ज्याय रुयला यन्य भीसं बुलुहुं,
थन छु छु लुइतिनि मेगु हानं
कोशिस यायमाः भीसं भन भन।

न्वत्तापासा

१०५०

वयात रानी पुखुलि दुकाल !

वं धाःगु खं न्यना जित साप नुगः मछिना वल ।

हरे संसारे मनू छको जन्म कायेबले नं मनूतयेत
गज्या गज्यागु दुःखं तोपू वयेयखनी धइगु मती
लुया वल । उकिसनं मिसा जुया जन्म कायेगु जा धात्थें
हे तस्सकं दुःखया जञ्जाले लाः वयेगु खः मनया प्रवाह
विचार धारा नापं अविराम गति न्हां हे वनाच्वन ।
जि नं व हे सूरे तुं न्हां वनाच्वना । “अले जि
जि काय छको लुमंका” …… वयागु शब्दं जिगु
एकाग्र चित्त थक्कर नल । जि भसंक वन । हाकनं
मने व हे नानातरहया चिन्तां घयेपुका जिं वयात धया,
“अले छु जुल” वं धइ यंकल, “काययागु ख्वाः भट्ट
न्योने च्वं वल, दुरु त्वनेत मचा ख्वइगु, यो हेरा, यो
पूता, यो जुजु धका प्रैमं घय् धय् पुना चुपा नयेगु
तस्सकं लुमस्य वल । अले हानं लुमना वल छको
न्वयथुयात फवीयानाः धइगु “जि काय मदुगु जूसा छं
जित थथे याये बहःजू, तर थौं जि कायया माँ जुइ धुन ।
जि कायं जित माँ-माँ धका सःती बले जिगु छाती
तफ्का जुया वयेथाय् लँ दु । कन्हे व हे कायं जित
छिमिसं आः मयागु विचार अवश्य याइतिनि……
हानं छेँयागु यातना भसंक लुमन सकलें छावाः म्हुतु
जुयाः उखुन्हु जित अनेक प्रकारं बोव्यूगु । पिहाँ वने
बले जित ल्यूने ल्यूने तायेदयेक हे ‘वेश्या वल’ धाइगु
लुमना वल । हरे ! जिगु नुगः सुनां सीकी । शायद
अथे हृदय दुपि सुं दःसा जि थथे आत्महत्या यायेगु
विचार छाय् यायेमाली । पलख सुंक च्वना छको
ताहाकेक भसुका तया वं धाल, “छु याये म्हुतु छता जि
मर्भिगु खः । व्वाथे च्याना च्वंगु अग्नि जब मचायात
माःगु दुरु दयेकी मखु, जब उख्य थुख्य जुइत शक्ति
वयात छ्वयेफइ मखु, छ्वयेत छुसि दइ मखु, अले जिगु
हृदय आर्तनादं जित अनेक अनेक प्रकारयागु सभ्य व

—सुश्री हेराशोभा

*[कहानी नाँ व त्वाः अतिरिक्त मेगु वातावरण, कथा-
वस्तु आदि काल्पनिक जुयानं सामूहिक व सामयिक दृष्टि सत्य
जुइ । थव हे थौंकन्हेया व प्राचीन कहानीया अन्तर एवं
विशेषता खः । प्रस्तुत कहानी ‘वयात रानी पुखुलि दुकाल’
भं वास्तविकताया लिक थ्यंगु दइ, कारण कहानी लेखिकां
थः हे पासा छम्हसिगु जीवनी अपो थव कहानी च्वयेत ज्या
काःगु दु । — सम्पादक] *

असभ्यगु भाषां थःगु भाव प्रकट यायेत करंक्यन ।
जिगु म्हुतु मर्भिगुलि मेपिनि जि मयोगु नं जिं मचागु
मखु तर छु याये जिगु दुनेयागु नुगः घाः कनेधाःसां
सुयात कने ? जि निंह निछाः जा छाय् छछाः जक हे
बाँलाक नये मखनीबले स्वया जक हृदये मि मच्याड ?
“………खः …… वजा……” जि धया, ‘अथे धया
नं जि स्वथाय् प्यथाय् थःगु छगु स्थायो व्यवस्थाया
निति चाहिले धुन । मनूतयेसं जित वेश्या धाल, जि
मती तया धायेके ब्यु…जि थःगु नुगः घाः भुयात
कंवनेगु” …… “अय् छाय् ले अन थन मदयेक जुयागु
छथाय् हे थातं च्वंसा जा ज्यूगु हे खइ” जि जिज्ञासा
पूर्वक वयाके न्यनाः वं धयायंकल, “छु याये, छेँ
नं मामं जिगु नुगः घाः मस्यू , व ख्वाः थव ख्वाः मदुम्ह
कुरुपम्ह छम्ह छेँ ज्यायाकेत तया तःम्ह नाप जित
हूंकेगु ख्वसा ख्वल, जिगु चित्तं व मिजःयागु किपा हे
सहयाये मफ़ । मामं थःगु ढिपि मतोत् जि थःगु नुगः
दोयात हेक्य मफुत । हानं मेगु छुं उपाय मखन । जि
छेँ पिहाँ वया...छु मानी....जुइ माक्व अले छता जुजुं
निता जुजुं वल । थथे जूगुया छता कारण खः, जिगु
माँ धायेकेगु प्रबल आकांक्षा, अले छखा हिसिदुगु
छेँ लाःवनेगु । तर जिगु प्राम्य संस्कृति, प्राम्य स्वभावं
जिगु प्राम्य भावनां जि थःगु सौन्दर्यं दःसां छाय् कि
जि छम्ह बाँमलाम्ह मिसा नं मखु । जि न्हूम्ह मिजःया-

थाय् लाःवने मखन, शायद येँ, यले व रुवपे जक जुत्तले हे नं जिथे थःत कलंकित याये म्वालीगु ला ! थुकी थः हे माँयागु नं दोष दु। मेपिन्त माँ संसार खःसा जित काल जुल। जि बनावना थाय् न्हथू नाप हुने माल। सन्तान कामना छगू हे जक जिगु भ्रमणया उहेश्य जू वल। तर न्हथुया जाल न्हाथाय् हे नं तस्सकं तिब्र खनि। जि नकतिनि यौवन जाया वःम्ह अबलौं छु थुइ ? जि छथाय् थातं च्वने मफुत…… जि भसंक न्हालूं चाल। छु म्हना च्वांगुलया; धइगु मती लुल।

X   X   X   X

शायद सिगमण्ड फ्रायदयागु मनोवैज्ञानिक विश्लेषणयागु अध्ययनं जिगु मगजे नं छुं प्रतिक्रिया जुल ला……पलख लिपा ज़ि न्ह्यः वःगु ज़ि मचाः, जित मवाम्म तोपू वःथे च्वन……अले हानं व हे मिसा न्होने च्वं वल भति मुसुक न्हिलाः वं धइ यंकल, “जि स्वम्ह मिज़या कल्यः जुया नं छम्ह आदर्शम्ह मिसा जुइ मनं, छायूकि जि नाप भातया सम्पर्क गबलें उलि सःमती, गुलि न्हथुया। बना बनाथाय् भातपि न्हथुया मुठी च्वनीपि जक जगुलिं जि सुख नं सी मख’, भातया प्रेमया पात्र नं जुइ मखं, अले प्रकृति थःगु ज्या मनूतयेत जक यायेगु नं तोतीगु मखु। जि थःगु तृष्णा शान्तिया निति कुविचारयात नं स्थान बी माल। जि थुगु हे तालं स्वथाय् चाये धुंकल। जि न्यना तयागु खः, कांछीम्ह कलाः न्हाथाय् नं न्हाम्ह भातया नं यइ। जिगु निति थव छगू कटु असत्य जुल, जुल, …पलख सुंक च्वना वं थःत छु यात खने मदुथे च्वनावन। जि हानं भहगसे हे मती लुल—लाःसा व सोम्ह ला मखु ! अयोम्ह हे मिसा छम्ह न्हिच्छ नाना तरहयागु फोहरगु शब्द प्रयोग याना ल्वाइगु लुमना वल। अले छको ज़ि हे जिगु भग्नालं बोविया छयागु लुमना वल…थुकथे व मिसा थः न्हथु नाप,

बयात रानी पुखुलि दुकाल !]

भात नाप ल्वाइगु लुमंसि वल अले हानं ज्वलं च्वना वल……हानं व हे मिसा न्होने च्वं वल। न्होने च्वंम्ह मिसा नाप व मिसाया रुवाः मिले जूथे जूथे च्वन तर जि छुं मधाःसे तोलहे जुयाच्वना……वं हानं मिखां रुवबि तिकि नंकाः धया यंकल, “छु याये थव उमेरे गुलि मिसात थः भातं यथे तयेका सुखं च्वनाच्वन जुइ तर जि अभागिनी थः भात नाप प्रेम वार्ता यायेगु जा गन, थः काय नाप छको प्रैमं चुपा नये नापं मख’। काययात छको गाक दुरु त्वंके मख” वं खं त्वाथला हानं धाल—‘जि थःगु दुःख पूर्ण जीवनया कहानी गुलि कने, स्वन्हु-स्वचा कंसां फुइ मखु। तर छु याये थथे पूर्ण योवने हे ज़ि थःगु जीवन - नाँचा न्ह्याकेगु साहस याये मफुत। थव खं जि सुयात कंवनेऽु ? न्यनीगु नं सुनां ? जित छु धाये छु धाये जुल। “छिगु खं हे बांलाक मसीकं जि छु धाये” जि बयात धया। अले वं हानं धया यंकल—“जिगु जीवनया खं फुक कने धाःसा जि थन कने फइ मखु। छायकि रुवबि व भसुकालं न्ह्याबले जित गं वइ च्वंगु दु तर अयसां छु याये, धाये माःगु छता निता खं जा मकसे हे मंजिल। जि थन लाःवःगु नं जिगु हे मूर्खतां धायेमाः, जिगु मूर्खतां हे धायेधाःसा नं जि जा चटं मदुगु दुंगाथे फसं गन यंकल अन अन बना च्वनाम्ह जगुलिं हानं समुद्रया दथवी दुंगां कुटुं वया थःगु जीवन रक्षाया निति सुपः छप्वी नं बःकायेत स्वया च्वनाम्ह जगुलिं खं ल्हाःवपिसं थनयागु सम्पन्नता व सम्भवताया विषये खं कंबले जिगु नुगलं नं जित बनेगु करयात। अले जि थन वया। भातया नं प्रैम मदु धाये मज्यू। न्हथुया जा भति नुगः छइगु स्वाभाविक हे खः तर अयसां जि बयात तता धका सःतेगु याना, लिपा काय् छम्ह दत कि भातया जि प्रति अपो प्रैम दुथे च्वने साथ अनेक प्रकारयागु ल्वापु पिहाँ वल, नके मनके यात। मल्वासे च्वने मफुत। भातयात नं न्हाथे

यानानं जि प्रति घृणा उत्पन्न यात । जित तस्सकं येक प्रैमयाइम्ह तताजुं नं जित मस्येकल । थुगु हे तालं जि न्हिन्हि छ्रसाः नया, गबलें अवसं च्वना फुसा काय् यागु आशाँ च्वने धका च्वना स्वया तर जि जिगु हृदययात धैर्य बी मफुत, थः हे तता छ्रम्ह दुगु नं जि जक दुःख विया दिक्क जुइ धुंकल । मचा बुल, मचा बूम्हसित जुइमाःगु तालं व्यवहार मजुल । जिगु चित्ते धाः जुल । तर जि सुयात विश्वास बी १ छायूकि जिगु वेश्या वृत्ति खना सकसितं घृणा जुइ धुंकल । इमित जि विश्वास बीगु जिके साहस मंत ।

जि म्हगसे भुसुकक न्ह्यः वल । व नं पलख दित । अले हानं जि न्हालं चायेसाथ वं नं मिखां ख्वबि तिकिक नंका धाल, “छु याये आः छ्रिगु हे शरणे धका वया...” अले लिपा ल्वापु तस्सकं जुसेलि जि भन बीँथे जुल । अले जिगु मुक्तियागु लँ जि प्यर्ख्ये माला तर नैराश्य सिवाय मेगु छुं मखन...हानं मेथाय् वने...जि थ्व विचारयात नं स्वागत याये मफुत । छायूकि आः हे जि ‘न्हेथाय् चाम्ह धका’ प्रख्यात जुइ धुन तर छ्रित छु परिस्थिति वया थथे जुइ माल धयागु खेँ छको सुं स-हृदय सज्जनं विचार याना व्यूगु जूसा १ जि थुलि दुःख नये माली मखुगु...उकिं सुयाथाय् गनं भवाति च्वं वने, जिगु शरीर दत्तें कलंकं जित लीगु तोतीगु मखुत, गनं देश विदेश वने धायेत काय दु । छुं ज्या याना

कमायेयाना नये धाये जि उत्साह भ्याः भचा गनं सुयापाखें काये मफुत । माँयाथाय् हे लिहाँ वने धाःसा मामं व हे न्हापायाम्ह मिजँयात मेम्ह हे विवाह याना थः हे कायथे’ यानातये धुंकल, जि गय् थ्व स्वयाच्वने फइ १ सुयाथाय् वना जि छु धायेगु ? अले जिगु मिखां अनायासं ख्वबि तिकितिकिनन...जि तःहाकेक छको भसुका तया अले धया, “जि छु याये ? छ्रिमि थःथः हे मिले मजुसेलि .. अथेसा.... व मिसा छकबलं अलप जुल । पलख लिपा जि गनं गनं छगू पुखुली लाः वन । अन जि सुं मखं । मस्यू , जि नाप सु सु पासापि नं दुहँ, गफयायां चाह्यू वना च्वनागु छत्थुं भवांलांग सः वःगु ताल । थयूक स्वयां सुं मदु । अले भसक लुमन व हे मिसा ..... अले हानं छकलं जि कलकत्ता थ्यन हँ । कलकत्ताय् बडाबाजारया लें ट्राम गय् त्यना बले ट्राम ज्वने मफया जि को-दःगुलि भसंग न्हालं चाल । खँ फुक छ्रता छ्रता लुमंका स्वया । मिसाया करण कहानी लुमंसे वल । न्ह्योने च्वंम्ह हे मिसा लुमंस्य वल अले जून १ तारीखं निसें व मिसा वेपत्ता जुल धाःगु खँ नं लुमन ।

बाढ़ि लिपा ।

व मिसा रानीपुखुली कवबाना सित धइगु समाचार वल । अले जिगु मंती लुया वल, “आखिर वयात सुनानं दुमकाः, रानीपुखुलि हे वयात दुकाल ।”

महामंगल

—श्रामणेर सुदर्शन

‘स्वतन्त्र’ मनूया जीवन खः। उकिं गुगु वादं वा
सिद्धान्तं स्वतन्त्र-चिन्तनयात थाय् बी मखु
व जीवन-हीनवाद अथवा सिद्धान्त खः। उकिं भीत भि
याना बी मखु। हानं व हे वाद वा सिद्धान्त आधिपत्य-
वाद व साम्राज्यवाद प्रवृत्तिया पोषक खः। थौं व्यखे
छको मिखा व्यये बले गनं गुगुं धर्मं स्वतन्त्र-चिन्तनयात
महत्व मव्यूसे विश्वासया पूजा याका तगु खंसा
गनं लोकोक्ति व परंपरागत खँ हे थौं तकं सत्य जुइ
धका स्वीकार याकेत कर याना च्वंगु खनी। अभ
थुजागु छुं खेँ तर्क यायेव छकलं हे व स्वतन्त्र-चिन्तक-
यात नास्तिक धाइपिनिगु संख्या नं कम जुइ मखु।
यदि विश्वे स्वतन्त्र-चिन्तक वा इमानदारी विचारक
जुइम्हथेंजाम्ह नास्तिक सु’ मदुसा बुद्धिजीवि व बुद्धि-
वादयात याकनं संसारं बिदा व्यु। अले विश्वासया
तलवार ज्वना अंधश्रद्धा व भक्तिया कलमषे दुने थव
संसार तयाः धर्मया नामं कुल परंपरागतया नामं लूट-पौट
याये दइ। थःत नाथ घोषित याना परयात दास थहरे
याये फइ। अन्यथा व धार्मिक रूपं चाहे कुल परम्परा-
गत रूपं थजु, वर्तमान जुया च्वंगु अन्ध-विश्वासयात
याकनं इतिश्री याना छ्वयेमाः। अले थन सत्यासत्या
प्रहण यायेत मनूत न्हचिले छाली, न्हचिली। थौं ला
भीगु संस्कार हे थुलि कुंठित जुया च्वने धुंकल कि तर्कं
भीगु निति थुजागु कथन धोखा खः, बेइमान खः, अभ
असत्य खः धका थूसां हृदयं व हे कवातुक घयेपुना
च्वनी। मुलकता, ख्याः, कवं किन्नूया विश्वास मदुसा
गल्ली याकःचा वने माली बले म्ये हाला वनेमाः। गुलिं
उच्चवर्णयापिसं छूट-छाटया सिद्धान्त मतलबी सिद्धान्त
धका थूसां छम्ह नीचया लहातं नयेत थःपिं तयार जुइ
मफुनि। छम्ह जि हिन्दी व्यना बलेयाम्ह शिक्षक ओझा-

जुया गांधीयागु मते वना न्हापां आगँसा खाः बले
चच्छ न्ह्यः हे मवः धाःगु थुकिया निति छगू रोचक
उदाहरण खः। थुजागु आलोचनीय एवं अन्वेषनीय
विषय तोता साधारणगु गुकियात बिचाः हे यात धाःसा
तुरन्त थुइके फुगुली हे नं थौं तर्कं उपेक्षामय दृष्टि
स्वया भीपि सुंक च्वं च्वनागु यक खेँ दनि।

उखुनु आनन्दकुटी विद्यापीठे जगतराज व केशराज
निम्ह विद्यार्थीपि सःतिके हल। सःत वःम्ह थौं हे मंगल-
वार खुनु व्यना हति धका थवयां न्हापा छेँ धं बले
शनिवार लाःगु खँ न्हथना धाःबले जित धका लगे
जूथें च्वन। जिगु थःगु विश्वासे उकिं उलि हानि
जुइ मखु, गुलि इपि निम्हसिगु फिल्यंगु पिरीयड व
स्टडी अनुपस्थित जुइ गुलिं हानि जुइगु खः। कारण
इपि कन्हे सुथेजक वंसां गाःपिं खः। थुजागु अन्ध-
विश्वास एवं थव हे श्रेणीया अन्ध श्रद्धायात माने
यानाः वयात संजीवनी त्वंका च्वनेगु गबलें याये
मज्यू। स्वयेबले छुं तःधंगु विषयथें मच्वंगु थव
हे कोटियागु अन्ध-विश्वास व श्रद्धां भीत गोक उन्न-
तिया लेँ पने धुंकल। भी गोक दी माले धुंकल।
यद्यपि सदीं सदी न्ह्यो, नीन्यासः दँ न्ह्यो हे भगवान
बुद्धं थुजागु फुकं असत्य सिद्ध याना बिज्ञाये
धुंकूगु खः। अयून व हे व हे भूलया पुनरावृत्ति याना-
च्वन, हानं याना हे वनाच्वन धाःसा उकीया मत-
लब ला हानं छको पुरोहित, अवतार, पोपपाखें पथ भ्रष्ट
याकेत अवसर बीथें जुइ, जुजु व महाराजपित
जिपि गुलाम जुइ धका बिन्ति याना च्वनेगुथें
जुइ।

‘कि विश्वास या, कि सदाया निति विनाश जु।’
थुजागु भैय प्रदर्शित धर्म वाक्य व लोक-कथन खना

भीपिं गबलें ग्याये माःगु मदु। बुद्धं भीत थव विषये निर्भय जुइत थुलि तक नं बल बिया बिज्यात कि 'जिं धाल धायेवं हे छिमिसं स्वीकार याये मत्य!' थव वाणी-या महत्व कम खने मज्यू। उकिं हे थुकिया उद्धरण बुद्धकालीन समाजं निसें थौं तकं बार बार जुया-च्चन। उकिं धाये फु, भय प्रदर्शन स्वतन्त्र-चिन्तनया हत्या खः, जीवनया नामे जीवनया यथार्थ विशेषताया गःकीगु खः, अले उन्नतिया नामे प्रगति मार्गे तःजागु पःखा दना बीगु नं खः।

मंगलवार खुनु चाह्यू वःसा व विद्यार्थीया छे' भिनीगु खः, विद्यापीठे मभिनीगु। उखुनु शनिवार खुनु विद्यापीठे भिक, छे' मभिक चाह्यू वःगुलि आः मंगल अमंगलया सत्ता बत्ता याये माल। मानो व छगू व्यापार! स्थूल पदार्थ!! भौमचातयेत ला थुलि तक नं धाः—'थव भौमचा! आः तकं लिहाँ मवः, शनिवार खुनु भातया ज्यू ज्वना थःछे' वंम्ह'"। वास्तवे थन मभिनीगु थव व धयागु हे मदु। धने जने मने तकं थुकीया प्रभावं कः वनीगु प्रमाण बी। हानं इमिसं व बीगु प्रमाण व हे दिया जः खः छुकी हानि जुल व तुं बीगु जूया निति व असत्य हानं छगू विश्वासया भ्रमात्मक प्रभाव मात्र थहरे जू। मंगलवार व शनिवार भी व्यवहार सुविधाया निति संस्कृत जूगु निगू नाँ खः। व च्यान्हुइ छको वइ। उकिं व बारया न्हापां संस्कारित जूबले हे संस्कारित योःम्हं थुजागु अनन्तकाल च्याहुइ छको मंगलवार व शनिवार परे जुइगु दिं चाह्यू वनीगु-वइगुया निति मंगल अमंगलया तःहाकगु ल्याः याना तये धुँक्गु कदाचित मखु। थथे हे खःसा मेमेगु देशया निति नं थव सिद्धान्त सत्य सिद्ध जुइ माःगु खः। तर थथे जूगु खने मदु। थुकिं स्पष्ट ज, छगू छगू देशया मंगल अमंगलया कल्पना थः थःगु हे विश्वासया छगू प्रभाव मात्र खः। इंगलैण्डे नकू कापः कुतुं वनी बले सुं अतिथि

अवश्य छे' वइ वा न्हूगु समाचार ध्यनी धयागु विश्वास दु। तर मीथाय् जासि ल्हनेगु नकूकापः कुतुं वनीगु व सुं अतिथि वा न्हूगु समाचार वइगुया अहंश्य, अद्भुत, कल्पनातीत विलक्षण सम्बन्धे विश्वास मदु। उकिं थव विश्वास ठीक भी कवःहाः वइबलेयागु विश्वास समान हे हास्यास्पद खः। कः छम्ह पक्षी खः, नकू कापः छगू पदार्थ खः। छगू निर्जीव पदार्थ खःसा, कवःयात नं ला थुजागु ज्याया ठेका सुनानं बिया तःगु मदु। कि कवःहाः वइगु व सुं अतिथि वा समाचार आगमन निगू अथे हे सम्बन्धित घटना खः ला, गथे चुम्बक मुलु न्होने तथेव मिले जू वनीगु खः।

न्हचागु बारे अथे हे फय् वःसां, निभाः त्वःसां, वा वःसां, प्यँ हे वःसां आइतवार खुनु वसः ही मज्यू, मभि। थुकिया प्रमाण थव हे कि उखुनु ह्यूगु वसः याकनं हाकुइ। थव प्रमाणयात तत्त्वज्ञानया विद्यार्थी जक मखु, नेपाले व कलकत्ताय् च्चनाः याकनं वसः हाकुगु अनुभव याये धुँकूम्ह छम्ह साधारण विचारकं नं असत्य घोषणा याइ। वथें थौया दिने इता वाये मज्यू। सँ ला भं खाये हे मज्यू। सँ खायेव ला आयू हे घटे जुइगु। यदि थव खँ सत्य खःसा, आपाः स्वाये मयःपिसं न्हचाबले आइतवार जक सँ खाःसां गात ! सोमवार खुनु मखु। यद्यपि सोमवार खुनु वसः हीव आइतवार खुनु हीगु फलया ठीक विपरित रूपया फलदायक जुइथे' सोमवार खुनु सँ खायेव आयू बढ़े जू मधाः। अयूनं छथों हे चासु जुइ मखु धका ला अवश्य धाः। हानं प्वक तिनेत थव दिं दये हे मदु। थथे विश्वास याः।

वथें हे बुद्धवार खुनु सौ दुकायेगु, बथिलेगु, उखुनु हे लँ चानाः सुयाः तयार यायेगु साप मभि धाइ। थुकी नं छुं अन्तरकथा प्रमाण रूपे दइ। कारण थव हे

श्रेणीया प्रत्येक विश्वासे छगू न छगू उदाहरणार्थ
अन्तरकथा गर्भित जुयाच्चंगु खने दु ।

बृहस्पतिवार आपालं ज्याया निति भिंगु दि खः ।
जातः पित विया साखः कायेगु ज्या न थौं हे जुइ ।
तर जातः लित बी माली व म्वालीगुया, विवाह जूमां
व जीवन सुखी व दुःखी जुइगुया जिम्मेवारी व दि
जुइ मखु । थुजागु दिनया ल्याखं याये मत्ये, याये
मज्यु धयागु विश्वासं अतिरिक्त यक्ष थुजागु
चिकी चिकीधंगु अंध विश्वास दु, गुगु थौं भतिचा
भीसं विचाः याना हे मदयेकाः मछिका च्वने म्वा-
के फु ।

स्वम्ह गनं पिहाँ वनेगु अमंगल धयागु खँ यदि
ज्योतिष शास्त्रं पिहाँ वःगु सत्य खःसा खुम्ह पिहाँ
वनेगु निदुगं अशुभ व हानिकारक खः । भिनिम्ह
पिहाँ वनेगु प्यदुर्गं अशुभ जुइ माःगु । अले ग्रीम्ह
ग्रीस्वम्ह—थुलि तक कि तीनं ठीक गुणन लगे जूगु
संख्यां जन्ति बंसो भं भमचा हे काये मखनीगु भय
दु ला ! थथे हे पिहाँ वनेगु अमंगल सम्बन्धे इङ्गलैण्डे
भिस्वम्ह पिहाँ वनेगु अमंगल धाइ ।

छखे थुजागु अमंगलया कल्पनां प्रगती बाधक जुया
च्चंगु दुसा मेखे कपोल-कलिपत कथानकं, घटना वर्णनं
भीपि थर थर न खाका च्वनी । जि मचा बले
सुनानं सःता हःसां चापाः गुँ पाखे जुइव ‘हं’ धाये
हे ग्याः । जित विश्वास विया तःगु दु, सुयागुँ परि-
चित सःथे’ च्वंक सःता हइ, ‘हं’ धायेव सी । अबले
थव तर्क मदु, व आज्जु गुजाम्ह जुइ, खंके फइ मखुम्ह,
सदी सदी तक म्वाना च्चंम्ह, च्वनीम्ह । वथेंहे खिचां
प्यं हुयाः क्यनीगु, माय् बिलिचां कइगुलि शोक क्ये
माली धका धन्दा काइ । अझ मेखे मिथ्या-मंगलया
कारण भीपि न्हाबले अन तु’ लानाच्चन । उक्ति
ख्यें व धौनं शक्तिदायक पदार्थ जक खः । गुकीया
विशेष गन्धं वा तत्व प्रभाव धुँ वयात मथीगु, डाकां

धन मलाकीगु छु विशेष गुण मदुगुलि जंगले सिं छुयेका
च्वनेगुथैं मंगलमय मजू । मि खना धुँ ग्याः । थन
कार्य कारणया सम्बन्ध दु । उक्ति धाये माल—जंगले
मि छुयेका च्वनेगु मंगल, न कि ख्यें सग’ कायेगु ।

थौं संसारयात थुजागु विश्वासया वास्ता मदु ।
थुजागु अन्ध-विश्वासं शिशुवर्ग ला अपरिचित याना
छुयेगु हे भिं । भीसं थःथमं न निमूल्या निति
कोशिश मयासे थुजागु खैं प्रोत्साहन गबले हे बीगु
मखु । प्रमाणया अभावै वा विना प्रमाणं विश्वास
यायेगुयात मिथ्या विश्वास धाइ । मिथ्या विश्वासया
मूल अज्ञान खः, माँ अन्ध-श्रद्धा, अले उक्ति सइगु फल
व्यर्थ ! उक्ति भी बुद्धिवादी बौद्ध जगतं थुजागु दिट्ठ,
सुत्त मंगल अमंगलया खँ तोता भगवान बुद्धं कना
बिज्यागु महामंगल विषये विवेचना यायेमाः । अले
थुइके माः । थव महामंगलया देशना न आपालं वाद-
विवादं लिपा तथागतयाके न्यं वः बले कना बिज्यागु
खः । दके न्हापां वसपोलं धया बिज्यात—

असेवना च बालानं, पण्डितानश्च सेवना ।

पूजा च पूजनीय्यानं, एतं मंगलमुत्तमं ॥

अर्थ खः—

मूर्खपिनिगु संगतं तापाक च्वनेगु, सत्पण्डित-
पिनिगु संगत यायेगु, पूज्यपिनिगु पूजा यायेगु थव हे
उत्तम मंगल खः ।

मूर्खपिनिगु संगतं तापाक च्वनेगु—अर्थात् मूर्खं
नाप बुलाः थःके व हे स्वभाव हयेगुलि बचे जुइगु
थव मंगल खः । थन थुकिया तात्पर्य मूर्ख प्रति बृणा
यायेगु धयागु मखु । पण्डित मूर्ख नाप जुया थः न
मूर्ख जुइगु हे मूर्खया संगत यायेगु खः । मूर्खयात
उपदेश बीगु, दया व कृपा दृष्टि स्वयेगु संगत यायेगु
मखु । मूर्खतां बचे जुइगु थःगु निति जक मखु, अपितु
समाजया निति न हितकर, सुखकर एवं लाभप्रद खः ।

उकिं थव महामंगल खः । थव मंगलयात् मस्यूगुलि
देवदत्तया संगतं अजातशत्रुया जीवन हे अमंगल
जुल ।

भिंपि पण्डितपिनिगु संगत यायेगु मंगल खः ।
थन पण्डित शब्दया व्याख्या यायेव भगवान् बुद्धया
दृष्टिगत पण्डित जू वनी । उकिं थन चरित्रयात् वां
छ्या नं तथाकथित रूपं पण्डित थहरे जुया च्वंपि
पण्डितपि जुइ मखु । थौं विश्वे खँसःम्हसिया पूजा
जुइगु, चरित्रवानया उपेक्षा जुइगुलि गुलि हानि जुया
च्वंगु दु, थव गम्मीर विचारं थुइका काये फु । उकिं
थन ईश्वर माने मयाइम्ह, मानवताया हित याइम्ह,
जातपात व आहार शुद्धि पाखे जक मब्बाइम्ह, शील-
वान् नापं प्रद्वावानयात हे पण्डित धका धायेमाः । थुमिगु
संगतं भोगु जीवने महामंगल हे जुइ ।

पूज्यपिनिगु पूजा यायेगु मंगल ला स्वयं स्पष्ट जुया
च्वंगु दु । अभ थव सामूहिक रूपं भं महामंगल खने
दु । कारण यदि थन मूर्खपिनिगु मात्र मान जूसा
मूर्खया संख्या हे भं भं बढे जुया वनी । उकिं
पूज्यपिनिगु कदर यायेगुलि थःत मंगल जुइगु नापं
समाजयात नं मंगल जुइ । शुकिं मूर्खयात नं पण्डित
जुइगु छगू सबल प्रेरणा बी । उकिं थव महामंगल खः ।

थुकथ' क्वे च्वंगु फुक्क मंगले सत्य दु । मंगलया अर्थ
खः—भिनीगु, जीगु ! आः क्वे मेमेगु मंगलया व्याख्या
मयासे संक्षिप्तं च्वये । यद्यपि प्रत्येक मंगलया विषये
विहंगमावलोक याये योग्य जू ।

प्रतिकूल प्रदेशे वास यायेगु, पूर्वं जन्मया पुण्य दइगु,
थःत थमं संयमी याना सत्मांगै दृढ़ता याना तयेगु, थव
हे उत्तम महामंगल खः ।

विद्या व शिल्पकलाया सम्पादन यायेगु, सदू
व्यवहारया अभ्यास यायेगु, सुभाषण यायेगु थव हे
उत्तम महामंगल खः ।

माँ-बोया सेवा यायेगु, थः काय् म्हायूपित हेर

विचार यायेगु, अव्यवस्थित रूपं ज्या मयायेगु थव हे
उत्तम महामंगल खः ।

दान बीगु, उत्तम धर्माचरण यायेगु, बन्धुवर्गया
संग्रह यायेगु अर्थात् थःथितिपित ग्वाहाली बीगु, दोष
रहित कर्म यायेगु थव हे उत्तम महामंगल खः ।

ममिगु ज्या यायेगुलि तापाकं निसें विशेष रूपं
बचे जुया च्वनेगु, मादक पदार्थया सेवनं संयमी जुया
च्वनेगु, प्रमादि मजूसे च्वनेगु थव हे उत्तम महामंगल
खः ।

गौरवनीयपित गौरव तयेगु, थःगु आत्मशलाघायात
क्वत्यला नम्र जुइगु, सन्तोषी जुइगु, कृतज्ञ जुया
च्वनेगु, अनुकूलावस्थाय् धर्मश्रवण यायेगु थव हे
उत्तम महामंगल खः ।

सह यायेगु अर्थात् क्षमागुण दइगु, सत्पुरुषया
धर्म बांलाक न्यने फयेका च्वनेगु, श्रमणपिनिगु दर्शन
(सत्-संगत) दइगु, उपयुक्त समये धर्मया छल फल
यायेगु थव हे उत्तम महामंगल खः ।

तपचर्या व ब्रह्मचर्य पालन यायेगु, आर्यसत्ययात
सीकेगु, निर्वाण पदया साक्षात्कार याना कायेगु थव हे
उत्तम महामंगल खः ।

लाभ, अलाभ; यश, अयश; निन्दा, प्रशंसा; सुख,
दुःख च्यागू लोक-धर्मयात थुइका च्वनेगु, चित्त कम्पित
जुइका च्वने म्वाःम्ह जुइगु, शोकी मजुइगु, राग रूपी
धुलं मकयेकेगु, भय धयागु मदयेका च्वनेगु थव हे
उत्तम महामंगल खः ।

जस्मां थव स्वीच्यागू प्रकारथा मंगल खः । गुकी
कार्य कारणया स्पष्ट सम्बन्ध दु । हानं तकं, स्वतन्त्र-
चिन्तनं ग्रहण याये फु । बौद्ध जगत थुजागु वास्तविक
सत्यया प्रचार व प्रसारे छखे प्रयत्नशील जुइमाःगु दु,
मेखे अन्ध विश्वास व भक्तियात बांलाक थुइका बी
माःगु दु । तथागतया गुगु सिद्धान्त थुइकेत प्रयत्न

याःसां थुइ हे मखुगु मदु । बरु खः, गुगुं याकनं थुइके
फइगु, गुगुं भति गम्भीर प्रयत्नं जक थुइके फइगु
अवश्य दु । गुगु खँ तर्कं च्वे च्वंगु खः, स्वतन्त्र चिन्तनं
निर्णय यायेगु असम्भव खः, दृश्य रूपे व अनुमान
रूपे सत्यया कसौटी च्वला स्वयेगु आवश्यकता हे मदु;
व खँ, व सिद्धान्त तर्कवादीया निति असत्यगु, स्वतन्त्र
चिन्तकपिनि लागी फुसुल्गु, यथार्थवादीपित ध्यवा
निगः हे मवंगुथे' खः, चाहे भीसं यकव हे थ विश्वास
याना च्वं । हानं थुजागु विश्वासं भीत बाधा नं बी ।

अभ तथागतं ला 'सम्मापरिब्बाजनिय' सुत्ते थन तकं
धया बिज्ञात—

यस्समंगला समृहता,
उपादा सपिना च लक्खणा च ।
सो मंगलदोसविष्पहीनो,
सम्मा सो लोके परिब्बजेय ॥

गुम्हसित मंगल, उत्पात, स्वप्न व लक्षणे विश्वास
मदु, गुम्ह शकुन व अपशकुनं (विश्वासं) मुक्त, वं
बांलाक सम्यक् रूपं संसारे विचरण याइ ।

तिसा

गुलि गुलि मनूत सभ्य जुया बल उलि डलि
इमिसं सुन्दरताय् मिखा छ्वया हया च्वंगु दु ।
सुन्दरताया हे निति मनूतयेसं न्हून्हूगु छाँटं वसः पुनी,
क्रीम, पाउडर, लालीयागु प्रयोग याइ । सुन्दरताया हे
निति तिसां ती । उकिं तिसा नं छगू सुन्दरताया साधन
खः । तिसा धयागु चीज मस्यूपिं मनूत ला भतिचा
हे जक जुइ, अय् जूसां तिसाया वास्तविकता स्यूपिं नं
आपाः दइ थे मच्चं ।

बाह्य रूपे लुँ, वह, हीरा, मोती आदि सुशोभित
जूगु चीजयात 'तिसा' भाःपा च्वंगु दु । थुकिया
लागी माःगु कोरा चीज गन गन दइ अन अन थुकिया
प्रभाव बढ़े जुइगु ला स्वाभाविक हे जुला । उदाहरण स्वरूप
भीथाय् लुँ, भीगु नापसं च्वंगु राष्ट्र भारते नं लुँ,
बर्माय् वहःयागु खानी दुगुलि भीथाय् लुँयागु तायो
लुँस्वा, तुकि, तिलहरी, शीरवन्दी, इएरपीन, यारलींग
अंगू, वहःयागु सिखः, कल्ली, बाजू आदि लुँवहःया
तिसा दयेका तीगु प्रचलन जूवये फुगु खः । मध्य उत्तरी
अमेरिकाय् थन्यागु धातुयागु खानी उस्त मदुगुलि अन-
यापि मनूतयेसं थन्यागु तिसां त्यूगु खने मदुगु जुइ ।

—प्री माधवमान श्रेष्ठ

तर न्ह्यागु हे जुइमा, वास्तविक व गुद्यरूपे अभ ति-
साया अर्थ जा मेगु हे दनि, व खः विद्या व अनुशासन ।
'विद्या' ज्ञान भण्डारे वनेगु लुँपु खः । 'अनुशासन'
प्रयोगात्मक सिद्धान्तया नाप नापं सीमाबद्ध नियम खः ।
थव विद्या व अनुशासनया तिसां भः भः धाःपिं मनू-
तयेगु न्ह्योने लुँ वहःया तिसा त्यूपिं मनूत जा
सूर्योया न्ह्योने मतथे' जुइ । हानं लुँवहःया तिसा
दयेकेत उति थाकुनि । न्हापां थव चीजयागु कोरा
माल लुइकेत पृथ्वी दूने दूने ध्याकु' कुलामे वना ज्यान
नापं अर्पित याना मालेमाः वनं न्ह्यायाय् नं दइ
मखु । आःतके दक्षिण अफ्रीका, क्यानाडा, यू० एस०
ए०, यू० एस० एस० आर, जापान कोलम्बीया,
कोरिया, भारत व नेपाले लुँयागु, यू० एस० ए०,
क्यानाडा, बर्मा, पेरु घकझोय वहःयागु, पूर्वी अफ्रीका-
या टैत्तानीका धयागु पहाडी प्रदेशे हीराया खानी दु
धयागु न्यने दु । मेथाय् नं शायद गनं गनं दयेकु तर
विद्या व अनुशासनया तिसा दयेकेगु कोरा चीजया
खानी समस्त विश्वे विद्यमान दु, प्रत्येक मानवया
मस्तिष्के दु । थव लुइकेत गुगु' पृथ्वीया भागे म्हुइ

स्वाः, द्योने हे लुया खः। अहा ! थुया कायेत हे नं क्या
याउँसे च्वं, थन्योगु धका तिसा !

लुँ वहःया तिसा जा व्वेका हया पर्यनं वनिम्ह
मिसाथें खः। छायधाःसा गनथाय् तक भीके साःसागु
नयेगु, भिंभिंगु पुनेगु दया च्वनी अन तक थव तिसा
भीगु जुया च्वनी जब थुलि मन्त, मसाक नये माल,
मभिंगु पुनेमाल कि थवं भीत त्याग याना बनी। व,
भीसं थवयात थः नाला च्वनागु परस्परया प्रेम ।
थन थव प्रेम शब्द प्रयोग जूगुलिं शायद गुलिसियां
गुलिसियां मने भवास्स बने फु, छायधाःसा इमिसं
सम्फे जुया च्वंगु दु कि कलाः व भातया दथुइ जूगु
मायायात जक प्रैम धाइ, गुगु कि सिनेमा हलया पर्दा
स्यना काःगु खः। तर थव प्रैम शब्द कलाः व भातयागु
जक पिवाः मखु। प्रैम न्ह याम्हेसिगु' न्ह्याम्हेसिया
नाप नं जुइफु। प्रैम धयागु व सच्चा स्नेहयात धाइ
गुगुलिं जन्म जन्मान्तर तक नं परस्परे अछिन्न जुइक
गठ बन्धन याना तइ। बस थन्योगु प्रैम लुँ वहःयागु
तिसाया भीनाप मदु अभ भविष्ये नं दइ मखु धयां नं
छुं अत्युक्ति जुइ मखु। तर विद्या व अनुशासनया
भी नाप प्रैम थन्यगु मखु। वं भीत थुलि क्वातुक प्रैम
पाशं ची कि भी भस्मीभूत जुया आकाशे उडे जुया वंसां
वं भीत तोती मखु, बरु भीसं हे वयात तोते थव्यु।
वं ला अभ भीगु पुस्तौं पुस्ता तक नं प्वाला प्वाला
थिना थव फलानाम्हसिगु तिसा धका सारा संसारयात
क्यना भीगु गुणगान याना च्वनी। स्वया दिसँ व
मध्यकालीन युगया विद्वानतयेगु तिसा महाभारत,
गीता, रामायण, शकुन्तला, वेदादि। गुगु आतकं प्रत्यक्ष
हे दु। व शृष्टियाःपि विद्वानत खरानी जुया गन गन
थयने धुंकल, तर इमिगु विद्या रूपी तिसां आःतले
इमिगु प्रशंसा यायेगु मतोतु। अथे हे अनुशासक बुद्ध,
राम, सीता, कृष्ण, हरिश्चन्द्र, शैव्या, कालीदास, विक्र-
मादित्य आदिपिनिगु नां नं आतले संसारे खाना-

च्वन, खजा इमिसं आःथे' ज्यागु बी० ए०, एम० ए०
आदि छु' च्वना तःगु मदु, बरु गुलि गुलि 'न' 'क' हे
मस्यूपि दयेफु। अयूनं इमिगु नां छाय अमर जुल ?
छायधाःसा इपि अनुशासनया कट्टरवादी खः। व हे
अनुशासन रूपी तिसां इपि तःधं जुइ फत।
थुगु दृष्टि स्वये बले विद्याध्ययनया सिबे अनुशासन
च्वे च्वंगु तह खः धका धायेफु। यदि सुं
मनूयाके अनुशासन मदुसा इमिसं बी० ए०, एम० ए०
च्वनाया छु' प्रयोजन मदु। उक्ति ला खाली धांक जक
तयेगु जुइ। आधुनिक जगतया श्री विलीयन वर्डस्
वर्थ, श्री सेक्सपीयर, श्री रवीन्द्रनाथ ठाकुर, कविवर
श्री लेखनाथ, श्री देवकोटा, श्री सिद्धिचरण, श्री चित्त-
धर, श्री केदारमान 'व्यथित', श्री हृदयचन्द्र आदि अनु-
शासक व विद्वानतयेसं नं यक्व अमूल्य तिसा मुने
धुंकल। अन्योगु हे तिसा भीसं नं मुनेगु हक व
अधिकार दु, यदि भीसं अभिप्राय यात धाःसा।

लुँ वहःयागु तिसाथें विद्या व अनुशासनया
तिसां फलानाम्हेसित ल्वः भलानाम्हेसित महतः धका
गबले पक्षपात याइ मखु। थवं अमीरं निसें फकीर
तक, सुघरी निसें फोहरी तक नं व हे छगु समान
आदरं स्वइ। थवया गन्योगु पवित्र दिल ! सुयातं
यः मयः धयागु हे मदु, थन्योगु तिसायात धका
सच्चा तिसा धायेगु।

सुयाके दुगु थव तिसा खन। दाह जूसां सुना नं
लुँ वहःयागु तिसाथें न हेका काये फइगु खः, न दाङु
किजा नाता कुटुम्बयात अंश भाग इना बीमागु हे
खः। नत खुँ डाकां हे खुया काये फइगु खः। प्रशस्त
विद्या व अनुशासनया तिसां तिया याकःचा सड़के
फलेचाय् द्यंसां, चाय्यू वंसां वयात सुनां जबरजस्तीं
व तिःसा लाका काये फइ ? तर लुँ वहःया तिसां तिया
अथे स्वतन्त्रं जुल धाःसा जा वयागु ज्यान खतराय्
मलाइगु असंभव, अभ थौंकन्हे अंगू न्ह्याना, न्हाय-

पने मारवारी चाः तुकि सुया लिचाः न्द्यवाः याकः बुकः
जुइगु हे कालया लैंपुइ जुइगु जुह धुंकल धाःसां पाःगु
मखुत। थुगु परिस्थिति स्वये बले लुँ वहःया तिसां तिया
पिहाँ जुइपि ला मूर्ख जक मखु आत्महत्यारा धासां जो
धुंकल। उकि आः ला बरु लुँ वहःया तिसा मिया नं
न्याये ज्यूसा विद्या व अनुशासन रूपी तिसा गुलि
फत उलि न्याना मुँका तयेगु बखत खः।

थथे न्यानागु तिसा लुँ वहःया तिसाथें सेपे
स्वथना तये मज्यू। अर्थे तया तल धाःसा ला खतं नइ।
उकि थव तिसायात आदान प्रदान यायेमाः। थन्योगु
किसिमं गुलि खर्च याये फत उलि थःगु ढुकू जाया
वइ। खर्च मयासे तयातल कि सुके जुया बनी। स्व रे
क्या मज्जागु पेशा! छखें दाता उदारवादी कहले
जुइगु, मेपाखें थःगु ढुकू नं जाइगु।

हानं लुँ वहःया तिसां तीबले छगू ला म्ह हे
भयातुसे च्वनीगु, मेगु जि खूब तःधं धका घमंडीपना
वइगु। तर विद्या व अनुशासनया तिसां तीबले भया-
तुसे नं छफुति हे च्वनी मखु, हानं घमंड धयागु नं

दइ मखु। बरु उकिया पलेसा नम्रताया भाव उत्पन्न
जुइ। भाग्यवस थौकन्हे विद्याया महत्व व विकाश
जुजुँ वःगुलि सुयां व्याहा याये माल, नोकरी बी माल
धाःसा गुलि व्वना तःगु दु धयागु सवालनि न्होने
च्वं वइ। थव ला बांलागु हे खँ खः। अझ उकिया
नाप नाप अनुशासनया कदर जुइगु नं कम प्रशंस-
नीय खँ मखु।

थुजागु प्रकारं भीसं स्वभाव, गुण व महत्वया
आधारे तिसायात स्वंगू श्रेणी व्वथले बले 'विद्या व
अनुशासन' तिसाया मालिक्यात सर्वोच्च तिसाया
मालिक, 'विद्या' अथवा 'अनुशासन' निताय् छता
जक ग्रहण याइम्हेसित मध्यम तिसाया मालिक व लुँ
वहः आदि धातु वस्तु व रंगी चंगी पत्थर तिसाया
मालिक्यात निम्न तिसाया मालिक धायेकु। उकि भीसं
थौयागु जनयुगे विद्या व अनुशासन रूपी तिसा कमे
यायेगुली तत्पर जुइगु भीगु कर्तव्य जक मखु धर्म नं
खः। थुकथं अनुशासन व विद्या रूपी तिसा उच्च-
तम सुन्दरताया प्रतीक खः।

व्वसापासा

सहायता व सहयोग

१०७०

चागःचिया थः भयातुगुली गर्व दु। सिमाहःया थः याउँगुली
अभिमान दु। निम्हसियां तुति बैँ मचू। न्हाय् थपायूपु।
भरररं वा वल। चागःचाँ हः पाखे स्वल। छुँ मधाः। भाग्यं
लिपा वा नं दित। सासः थहाँ वल। तर तुरन्त फय् तस्सकं वल।
हः पुइकेत सन। हलं मधाःसे च्वने मफुत। धाल—“पासा, जित
छकः कवत्यला व्यु वा।” चागः उईँक हे मसं। मनं मनं खूब
न्हिल। हः पुइके हे यंकल। फय् दित। हानं वा वल। तस्सकं,
मुसलधाराथे। अले चागः महाँ बुल। हलं धाःगु खँ लुमन।
तर छु याये। हः खने मदये धुंकल। अले थः नं विस्तारं
धुले मिले जुयावन।

—श्रमण।

नेपालया गौरव—भगवान बुद्ध

— श्री रत्नबहादुर वज्राचार्य

ईश्वीया खुगू शताब्दि न्हापा खास याता एशियाय् धर्मया नामे शोषण, पापाचार, ढोंग व रुद्धिवाद इत्यादि प्रचुर मात्राय् बढ़े जुया च्वंगु खः। थव फुक कुकेत व तिसियातःपि मानवपित उद्धार यायेत हान विश्वे शान्ति स्थापना यायेत गौतम बुद्ध दक्षिणी नेपालया लुम्बिनी कानने जन्म जुया विज्यात। बुद्ध-धर्म समानता, भातृत्व, व्यावहारिकता, उदारताय् न औधारित जुया च्वंगुया नाप नाप' सुगम, सुन्दर व ग्राह्य जुया च्वंगुलि थैं थव अन्तरराष्ट्रिय धर्म जुइ फु। थुजागु अन्तरराष्ट्रे ल्वःगु धर्म प्रवर्तन याये फुम्ह व्यक्ति नेपाले जन्म जुइगु नेपालया निति अत्यन्त गौरवमयगु खँ खः।

तर अपशोचयागु खँ खः कि थुजाम्ह महान मानव व्यक्तियागु महत्व नं भीसं बांलाक थुइका काये मफु। थव मछालापुगु जक खँ मखु, देशया गौरवयात नं ईफाना बीगुथें खः। भीसं बुद्धयागु महत्व मस्यूगु प्रचारया अभावं धका धाये फु। उकिं यदि भीसं व भी सरकारं थव अभाव पाखे ठोस कदम उठे मयात धाःसा बुद्धया नामे प्राप्त जुइगु गौरव भीसं तंका च्वने मालि। अले थुकिं मेपिसं फायदा उठे याइ। जापाने जूगु विगत विश्व बौद्ध सम्मेलने नेपालं वंपि प्रतिनिधि-जूगु नेपाले जन्म जुया विज्यात धाः बले पिसं बुद्ध नेपाले जन्म जुया विज्यात धाः बले हिन्दुस्थानया छम्ह प्रतिनिधि थुकिया विरोध याना नेपाःया प्रतिनिधि नाप' ल्वाः वल। थुकिं थव सी दु कि गुलि हिन्दुस्थानोपिसं बुद्धयात हिन्दुस्थानयाम्ह धका विचाः याये धुंकल। थुजागु अवस्थाय् नं भीसं बुद्ध नेपाःयाम्ह खः धका प्रचार मयात धाःसा लिपा भीसं पश्चाताप काये मालो। नुगः छ्वयेका च्वने माली।

गौतम बुद्ध संसारे भाने याना तःपि धार्मिक गुरुपिथें क्रिस्तानपिनि क्राइस्ट, मुसलमानपिनि मोहम्मद,

चीनयापिनि कनप्यूचे व लाउचे, पार्श्वयपिनि जोरास्थरपि स्वया न्हापायाम्ह अभ लिपा सुधारक रूपे वःपि स्वया महासुधारक व महाकाहणिकम्ह धार्मिक गुरु खः। थुकिया प्रमाण स्पष्ट जू। गन कि इस्लाम धर्म, इसाई धर्म, हिन्दू धर्मादि थःगु देशया सीमां पिने बांलाक पिहाँ बने मफु, बौद्ध-धर्म संसार व्यापि जुइ फत। वसपोलं मानवताया उद्धारया निति थःगु आराम, भोग विलास, आनन्द प्रद दरवारी जीवन, राजकुमार पद व परिवार त्याग याना विज्यात। थव संसारे छगू अपूर्व घटना व नमूना जू वन। बुद्धयागु उपदेश नं प्रत्येक युगया मनूतयेत हितकर जुइगु प्रैरणा बी। थैं नीगूगु शताब्दी गन कि धर्म खना मनूतयेत घृणा जुया च्वंगु दु, थव अवस्थाय् नं बुद्ध-धर्म ग्राह्य व हृदयस्पर्शी जू। थुकिया कारण थव है कि बुद्ध-धर्मे अन्ध विश्वास व ढोंगयात थाय् मदु, नाप नाप' मानवताया उन्नति व वैज्ञानिकता दुगुलि खः।

थैं बुद्ध-धर्मया शृष्टि जूगु नीन्यासः दँ भँदै भँदै दइन तर बुद्ध-धर्मया नामे छफुति हि है तिकिन्गु मदु। गन कि इसाई धर्मया नामे कुसेद (Crusade) जूगु दु। मोहम्मदं विधर्मी (Non-Muslim) पित्त 'काफ़िर' धाधां इमित स्यायेगुलि स्वर्ग प्राप्त जुइ धयागु उपदेश विया तल। अले थव है उपदेशं प्रैरित जुयाः अरेबियनपिसं धाटक शस्त्रं रक्तपातया काण्ड न्यायेका दिग् विजय याना हिन्दू-धर्मया नामे कैयों बलि बिल। थुजागु इतिहासया तःहाकगु तुलनात्मक अध्ययनं थव स्वतःप्रमाणित जू व' कि बुद्ध-धर्म शान्ति प्रैम धर्म खः। भगवान बुद्धं धम्मपदे धया विज्यागु नं दु, इच्छा है दुःखया कारण खः। उकिं इच्छाया निरोधं है मनया अशान्ति तनी। मनया शान्ति प्रत्येक प्राणीयात आवश्यकता दु। थुकिया उपयोगिकता नं निर्वाणपद

प्राप्ति तक हे थयं । निर्वाण मूर्ति-पूजां प्राप्त जुइ धका भगवान् बुद्धं धया विमज्याः न प्वाथे छ्वयेगु अन्न अग्नि होम याना प्राप्त जुइ धका धया विज्यात । बुद्ध-धर्म छगू न्याय-संगत धर्म खः । थुकि मनूतयेत थःगु तुति चुइगु स्यना बी, सचरित्र जुइत थुइक खँ कना बी, अन्धविश्वास त्याग यायेत प्रेरणा बी ।

छको उपालि धयाम्ह महाजन बुद्धया उपदेश न्यना तसकं प्रभावित जुल । अबले हे तुरन्त बुद्धया अनुयायी जुइगु इच्छा प्रकट यात । तर भगवान् बुद्धं बुद्ध-मार्गी जुइगुयां न्हापा बुद्ध-धर्म बांलाक थुइकेगु सलाह विया विज्यात । थव उदार विचारं उपालि भँ प्रभावित जुल । छको केशपुत्तयात नं धया विज्यागु दु—जिधाल धायेवं न्यनाः गबले विश्वास याये मत्य । वथ्ये न्हापां निसेंयागु धाल धका, तःधंपिसं धाल धका नं विश्वास याये माःगु मदु । यदि छुं खँ जांचे याना सत्य ठहरे जूसा विश्वास या । थव उदार एवं विशा-

लता तसकं प्रशंसनीय जू । हानं बुद्ध-धर्म साम्प्रदायिक भावं प्रभावितगु धर्म मखु । उकिं थव धर्म अशोकथें जाम्ह सम्राट् ग्रहण याथें सुनितथें जाम्ह च्यासि नं ग्रहण याना मान्यवर अरहन्त पद प्राप्त याये खन ।

थुजागु मानव धर्मया प्रवर्तक गौतम बुद्ध नेपाःमाँया पुत्र जुइगु नेपाःमाँया गौरव बढ़े जुइगु खः । बौद्ध धर्मया कारणं मेगु देश नापं नेपाःया सम्बन्ध यक्ष, क्वातुया च्वंगु दु, बढ़े नं जुयावं वना च्वंगु दु । थथे न्यने दु कि मेगु दैं अन्तरराष्ट्रिय विश्व बौद्ध सम्मेलन नेपाले हे जुइ त्यंगु दु । बुद्धया देशे थव अन्तरराष्ट्रिय सम्मेलन जुइगु अत्यन्त ल्यःगु, बांलागु हानं महत्व पूर्णगु सुभाव खः । थव सम्मेलनं लिपा भीगु देशं नं संसारयात छगू सबल विश्वशान्तिया प्रेरणा बी फइ, वसपोलयागु सन्देशया विश्व व्यापक प्रचार नं जुइमा । थुकिया निति भीषिं न्ह्यचिले माल । थव हे थौं भी नेपाली जनताया छगू विश्वया निति याये माःगु कर्तव्य खः ।

सुपाँय्यात

आ

विश्व चक्षु उम्ह भास्करयात
तोप्वी मल्य छं क्रूर जुया
छंगु किचः ज्वी मखु पर्यास
तोप्वीतः वय भास्करया ।

शा

छख्य छं तोप्वीतः हे संसां
मेख्ये हे रवि तेज पिञ्चै
छंगु व असफलताया परिचय
छंतः हे वं विया च्वनी ।

रा

वारिद बरु छं थःतः हे तुं
रवितेजं तोप्वीक्यं विया
नृपया अश्वारोही थें हुं
रवि वोगू सन्देश विया ।

म

शाक्य

ध

ए छ छाय् थन स्थीर भावं, दी मसःगु नभ विचे च्वे थ्यनी गुबले हानं ववे, जः पाखे गबले खवे धायव धोँ-ख्वाः ज्वीगु हकनं, हिसिचा दयका न्ह्याइपुकी धायव ख्युंक तोपुया बी, स्वच्छ दिल नं ग्यानपुकी ।

म

ज्वीगु गबले माचु सुरया
दिव्य मन्दिरया सम
तत्क्षणे हे भग्न ज्वीगु
ज्वीक भ्रान्ति थव मन !

र

ब्वाँय् वनी गबले मद्युसे, नीरयागु तरङ्गथें
त्वाक धोद्री विघ्नकारक, सू वनी ग्याफरम्हथें
धन्य ! छंगु चाल गुम्हसे, काय्-गु स्वै थाः गाः थन
धाय्-गु ज्ञानी विज्ञ वयात, शुद्ध हृदयं जिथन ।

त्र

निबन्धया खै

नि

बन्ध, थव गुगु भाव खः, परिभाषा बीयासिकं सायद च्वये हे अःपुगु विषय, गुकिया परिभाषा पुलांपि पाश्चात्य साहित्यकारतयेगु दृष्टिकोणे नं भिन्नता खने दु, गुगुं विषय भाव संकुचित रूपं मखु परं समूचा विस्तिर्ण रूपं वर्णन याना यंकेगु छगू महान साहित्य शास्त्रया अंग खः। साहित्य शास्त्राङ्ग धायेवं निबन्ध छाय् च्वये मागु, अथेऽम्हुतुं जक धाःसा मज्यूला धयागु छुं थुजागु न्हसःया लिसः दु। म्हुतुं जक हाला च्वंसां गाः, मज्यूगु सावित साधारण दृष्टि, अल्प बुद्धिमत्ताया प्रभाव प्रकाश याये बले, परन्तु गबले गुगुं अवस्थाय् छुं चीजया आदर्श भाव थुइके माला च्वनी, अबले छु व भावयागु आदर्श गुण सहसा प्राप्त याये फइ ला ? आदर्श सर्व सहज सुलभ मजू, व क्वे गहिराइ च्वं च्वनी। उकिं अनुभवं व मानसिक सबलतां जक उकियात क्यना बी। यशकारी पदार्थया मू अथवा अर्थ ज्ञानी व विवेकी हृदयं प्रस्फुरित जुइ, साहित्य उकिया दिव्य प्रतीक, अविनाशी भाव, व हे भाव चिरायु यायेत दीर्घायु कामना याना च्वयेगुया अनन्त भलक खः। छायधाःसा, गुगुं वस्तुं अबले तक हे जक साकार धारण याना च्वनी गबले तक उगु पदार्थ गुगुं चिन्ह अर्थात् अंकया रूपे परिणत याना तःगु जुइ। उकिं छुकियात नं छुं गुगुलि परिणत याना तयेगु हे ऐतिहासिक गुणया स्वरूप व प्रत्यक्ष प्रमाणया आधार स्तम्भ खः। अले उगु प्रमाणे वा रूपे गुगुं प्रकारयागु शृंगार शोभाया निति खःसा साहित्य शृंगार सजीवताया निति खः। अतः निबन्धे विशेष प्रकारयागु शैली छगू उत्तमगु साहित्य शृंगार, निबन्धया सजीवता खः। थुगु सजीवता साहित्य अथवा निबन्धया निति जक मखु, मनूयागु अमर स्मृतिया निति नं जुइ।

—श्री तेजेश्वरबाबु 'भंगः'

कारण उकिं मनूयागु गुगुं क्षत्रे असर परेयाना तइ। मनूत छगू हे प्रकारयागु ज्याय् जक संलग्न जुया-च्वने फइ मखु। विभिन्न प्रकारयागु ज्याय् लुकुं बिना च्वनी। तर असमान ज्याय् सदां सी दयेक वा सी मदयेक प्रभाव तया च्वनी हानं उकिया लागि उकिं हे वयागु सफलता त्याका सुगमता नं क्यना च्वनी। तर गबले सुं छम्ह थथे जुइ धुंका नं साहित्ये अथे हे निबन्धे दिलचस्पि मकासे उलंघन यायेत स्वत वा याना जुल धाःसा वयागु जीवन हे असफलगु जीवन धायेमाः।

क्यब वा बुँया चा नापं गुलि स्वांमा वा सिमाया अटूट सम्बन्ध दु, उलि हे निबन्ध व निबन्धकारया नं थवं थवे सन्बन्ध दु। चा विना स्वांमा व सिमा म्वाये फइ मखु, छायधाःसा लवहँया कापी स्वांमा-पिनां म्वाइ मखु। स्वांमा जीवन, चा उकिया आधार, स्वां-सि थुपि यश खः। अथे हे निबन्धकारया पवित्र हृदय हे चा, सामयिकता हे आधार, निबन्ध वयागु यश-कीर्ति खः। कोंसिमाया मू छुं मदु, अझ उकिया किचले तक नं मनूत च्वं वनीगु मखु, उकिं व तःमा जुयां, तःभ्वाके जुयां छु रुयले दु ? भन आपाः थाय जक नइबीगु जुइ। यश विना म्वायेगु जीवन नं कों-सिमा समान खः, अझ थव खँ हे मथुइका च्वनेगु ला भन मृत देह धारण याना च्वनेगु बराबर। अनेक वाद्यापि निबन्धकार भाजुपि दुगुलि निबन्ध नं भाववाद्येद्वाद वाद, यथार्थवाद तथा हास्यरसवाद आदिवाद प्रधानगु दु। गुगु वाद्या निबन्ध खः, उगु वाद नापं निबन्धकारया अविच्छिन्न सम्बन्ध दु। निबन्धे रहस्य जक दया नं मज्यू, नाप नाप यथार्थ व हास्यरस नं दयेमाः। छायकि थौंया सकल साहित्यकारपिसं थव खँ अनुभव द्वारा महसूस

याना काये धुंकूगु दु, हास्यरस हे छगू जक सरल मानव हृदय-स्पर्शी तत्व खः। ख नं खः हास्यरसं हे गुलि ख्वःगु मानव हृदयात तुरन्त हे न्हीका बी फु। उकिं थौं हास्यरस निबन्ध जगते छगू प्रमुख भाव जुया व्यूगु दु। हानं निबन्धकारपिसं नं निबन्धया उपयुक्त रूपं थासे थासे माक्व-चाक्व थुकिया प्रभाव व सम्पर्क स्थापित याना बिल।

निबन्ध, गद्य जगतया काव्य रूप, परं काव्य रचनायासिवे कठिनगु, अपो ज्ञान भण्डारया आधारे जक च्वये फइगु छगू रूपक साहित्यया दर्शन शाखा खः। काव्य वा कविता रचनाया विषय व निबन्ध रचनाया विषय विभिन्न प्रकारयागु जुइ, हानं निगुली नं आपालं खेँत्वाः हना च्वनी, तर न्हापांयागुली न्ह्यागुं विषये कलात्मक रूपं रहस्यया सिंकं अपो जुइ। निबन्धकार उकिं छम्ह गद्य कवि खः, छायकि निबन्धे नं (गद्य) कविता दु। गुकी मधुर ध्वनि व्यक्त याना तःगु जुइ। तर थव गम्भीर स्वभावं याना सर्वसाधारणं थुइके थाकुया च्वनी हानं साहित्य महारथिपिसं बांलाक स्पष्टं खनी। वास्तवे निबन्धे थुजागु हे गुण दया च्वनी थुकियात लुइके व थुइके अःपु मजूसे छुटे याना काये हे थाकुया च्वनी। सांसारिक परिद्वचनाया स्वभाव ज्वना वृम्ह मचा व हे परिपञ्चना दुने लुकुं बिना वनी। थव प्रकृतिया नियम, गम्भीर स्वभावं सत्यार्थ प्रकाशित यायेत सनेगु अथवा च्वया वनेगु साहित्यया महान औपयौगिकता खः। बहु खः, छम्ह निबन्धकारं निबन्धात्मक विषय, गुगुं पदार्थया परिधि पुला वर्णन व विश्लेषण यायेत सने मज्यू। थुजागु परिधि पूगु

वर्णनात्मक व विश्लेषणात्मक निबन्धया मूल्य मदु, हानं मूल्य-हीन 'निबन्ध' निबन्ध हे मखुथें जुइ। उकिं निबन्धे जीवन दर्शन दयेमाः, कारण जीवन दर्शनया भावुक तत्व हे साहित्य शास्त्रया उच्चकोटीय मान्य परिभाषा खः। उकिं निबन्ध-सदां मार्मिक भाषां हानं तत्वं जागु रूपं च्वया तःगु जुइमाः।

निबन्धकारयाके थःगु भावुक कर्तव्य प्रति तेलागु मिखा, तासुलागु न्हायूपं, ध्वापुइक कने फुगु वाकशक्ति अथवा लेखन कला, अथे हे बलागु वा, तीक्ष्ण न्ह्यपु च्वज्या यायेया सिवे यक न्हापा दयेमाः। हानं वं हे थुकिया आधारे सकसितं थःगु च्वज्या सफल याना क्यने फइ। छम्ह पंक्षी छ्वयेगु स्वभाव ज्वना जन्म जुइ, तर व अबले तक छ्वया वने फइ मखु गबले तक छ्वया पपू बांलाक तप्ता जुइक वुया वइ मखुनि। पंक्षीयागु जीवनया मुख्य सामान पपू धयाथें निबन्धकारया सर-सामान थुपि हे गुणत खः। उकिं छम्ह धात्थेंम्ह निबन्धकारं छुं खै मानसिक तरङ्ग, आर्तनाद, उद्घारया रूपं थःगु मनोभावना आकर्षण पूर्ण भाषा शैलीं च्वये फु। अथे हे निबन्धे निबन्धकारं थःगु विचार जक संसारयात क्यनी मखु, वरन दक्ष निबन्धकारं उकिया उपयोगिकता नं बांलाक च्वया क्यनी। छम्ह सच्चा निबन्धकारयात विषय—नसां गबले द्याँलाना नये पित्याका च्वने माली मखु; वं सूर्यया प्रभाते, वसन्तया आगमने, अथे हे अन्धकार-संध्याया प्रवेशे, हेमन्तया प्रवाहे, यौवन व शोभा, जीवन व मरण, दुःख व सुख, संयोग व वियोग आदि विषये बारंबार च्वयां च्वनी, युग्यात अदृश्य रूपं मचायेक न्ह्याका वनां च्वनी।

परोपकार

— भिक्षु विमलानन्द

-छिं स्वल, विचाःयात, अले थुइका नं च्वन ।
-वेकलं थिल, विचाःयात, अले थुइका नं च्वन ।
-जिं नया, विचाःयाना, अले थुइका नं च्वना ।

छिंगु क्रियाशीलताया प्रभाव वेकःया प्रति परे जुया च्वंगु दु । जित प्रभावित याना तःगु दु । वर्थे वेकःया इन्द्रियिक अनुभूतिया प्रभाव छिंगु व जिंगु प्रति लाना च्वंगु दु । हानं जिंगु स्वार्थ अनुभूतिया प्रभावं छित व वेकःयात कि निराश जुइक कि विद्रोह भावना उत्पन्न जुइक प्रभावित याना च्वनो । गुगुं घटना याकःचिंगु बिचे जुया च्वंगु मदु । थव छित न्यंका च्वनागु भाषा हे नं ला जि याकःचिंगु एकौती वस्तु मखु । उकि छम्ह प्राणीया पाखे जूगु ज्यां सामूहिक रूपे दृश्य रूपं वा अदृश्य रूपं अवश्य प्रभावित जुया च्वनी । थव हे खं जातीय एवं राष्ट्रिय सभ्यता व संस्कृति विषये नं लागु जू । अतः छि स्वतन्त्र जूसां, वेकः स्वतन्त्र जूसां, जि स्वतन्त्र जूसां थः हे याकःचिंगु जक इच्छानुसार ज्या यायेत झोत स्वतन्त्रता मदु । सामाजिक, राजनैतिक, धार्मिक बन्धने च्वनेमाः । कारण वयागु क्रियाशीलताया प्रभाव वया प्रति जक सिमीत जुया च्वने मफु । छिं स्वल—स्वका च्वंम्ह दु, वेकलं थिल—थीका च्वंम्ह दु, जिं नया—नया च्वनागु वस्तु दु, गुगु गय् प्राप्त जूगु, जिंगु सम्यक् परिश्रमया फल खः ला मखु । वस्तुत सूक्ष्म रूपे भीपि परया निति नं ज्या याना च्वनापि प्राणीपि खः । चाहे भिंगु या, चाहे मभिंगु । थव हे भीगु जीवन नाप संबन्धितगु परोपकार व अपकारया गम्भीर एवं रहस्यमय अदृश्य तत्व खः ।

थुकथं ‘परोपकार’ थव न्यागः आखले आपालं उच्च भावना, स्वस्थ विचार, गम्भीर रहस्य निहित जुया च्वंगु दु । उकि थव शब्दे सज्जन व विद्वानपित

आकर्षित यायेगु शक्ति दु । हानं थव आकर्षण शक्तिया सार्थकता हे उकिया प्रयोगे अथवा ज्या याना क्यनेगुली दुने सुलाच्वंगु दु । अतः गुप्तिके सदाचार, उदार भावना, निस्वार्थता, दया, करुणा एवं मैत्री दइ इमिगु हृदये ला व हे भावना गर्भित जुया च्वंगु दु, गुकियात भीसं ‘परोपकार’ धाये । अर्थात् वयाके दया दुगुया मतलब हे वयाके परया दुःखे थः दुःखी जुइगु हृदय दु—व परया उपकारी भावना दुगु धयागु अर्थ क्यं वनी ।

थव भीसं स्यू कि सनुष्यत्वया च्वेश्यंगु विचाः व प्रवृत्तिया दृष्टि शब्दशः सत्यगु नं खं खः, मेपिनि हित व सुखे थःगु हित व सुख दु । अतः परोपकारी जुइ गुलि थाकुथे च्वं, उलि हे थुकिया व्यापकता बांलाक थुइव अःपुगु अनुभव जुइ । खतु थन स्व, सु मनू दु, गुपिसं थःत थमं परोपकारी सम्मेस मजू । हानं स्वयं छुं अंशे खःसां जि हे तःधं, सः स्यू, धनवान धका मती गर्व यात धाःसा वं परोपकार जन्य फल गबले पाकेयाना कायेफइ मखु । परोपकारीया लक्ष परोपकार हे जुइमाः, फल मखु । संसारे थुजापि यकव परोपकारीपि जुया वने धुंकल, तर दके च्वे श्यंम्ह परोपकारी जि महाकारुणिक तथागतयात हे खना । थव जि तर्क एवं हृदयया त्यवा कया धयाच्वना, श्रद्धाया जक गां न्यया मखु । खः, थौकन्हे थन भति सःम्ह नाप तर्क जूसा व मसःम्ह ज्वंगु सिद्धान्त न्याकव हे च्वे श्यंगु जूसां वं पराजय स्वीकार याये हे माली । एनं न्यापा गुलि महापुरुषपि जुयावन धका विश्व इतिहासं धयाच्वन, इपि मध्ये सु महान, सुयागु उपदेश उत्तम धका थुइकेत छगू विचाःया आश्रय काये । संकीर्णता व प्रत्याशां पिने लाःगु उपकार हे महान उपकार खः । दया, करुणा आदि बांलागु प्रवृत्ती नं यदि तुच्छ

प्रत्याशा सुला च्वंगु दुसा व त्याज्य खः, अले नापं
निन्दनीय नं खः।

भगवान् बुद्धं मानव समाजयात थ्व हे उपदेश
विया बिज्यात कि वं भिंगु ज्या या। भिंगु विचाः
या। मति भिंकि। उकिं थःत नं परयात नं भिंकी।
हानं परया प्रति थः भिकेत दके न्हापां परस्परे प्रैम
व्यवहार यायेमाः। भींगु मने शत्रु भावना दयेव
गबले भींसं वयागु प्रति भिंगु ज्यायाइ मखु। उकिं
परस्परे वैरीभाव तये मत्य। थ्व प्रैम मनूजातया
सिमानाय जक दुने मच्वंसे प्राणी मात्रे थ्यंकः वनेमाः।
वसपोलं व्यूगु पंचशील उपदेशे दके न्हापां प्राणीहत्या
मयायेगु शिक्षा थ्व हे कारणं विया बिज्यात। उकिं
धार्मिक अन्ध विश्वासं प्राणीघात याइपिनिगु 'परोपकार'
पद्धति व विचाः भगवान् बुद्धं क्यना विज्यागु रूपया
'परोपकार' मखु। मेखे धार्मिक दृष्टिकोणं मस्वःसे
च्वनीपित नं हिंसां रहित जुया च्वनेगुया फायदा
थुकथं खने दु—भी सकसिके मन दु, उकिं मनो-
वैज्ञानिक निरीक्षण व परीक्षणे थौंया विश्वे आपालं मू
दु। छको क्लिं हे धया दिसं गुम्ह प्राणीयागु हृदय पशु
हनन याये बले भतिचा हे ग्लानि मजू, आवश्यक
परे जुइ बले, प्वाःया समस्यां काकी बले व अभ्यस्त
हृदयं वा मस्तिष्कं मनूयात चुर्पि-चकुर्ति भवाकः सुलं,
खुकुरीं पालं छु आश्चर्य ? व हृदययात गयू दोष बी ?
दोष ला अजागु नीच प्रवृत्ति क्रमशः विकाश याके
व्यूगु सिद्धान्तयात बीमाः। त्रुटियात बीमाः। अतएव
यदि मनू समाज सुखी याये मास्ते वःसा भींगु हृदये
दया, प्रैम, मैत्रीया लखं न्हाबले जायेका 'सब्बेसत्ता
सुखिता भवन्तु' याइपिं व धाइपिं जुइ फयेकेमाः।
भौतिक सुधार व उन्नति हे भी सुखी जुइ धका मती
तयेगु कोरा बुद्धिया परिचय बींगु खः। यदि अथे
मखुसा शिक्षा व नैतिकता छुं ख्यले मंत, सुं महापुरुष-
यागु जीवनी ला भं हे आवश्यकता मंत। उकिं

वास्तवे अथे मखु। भींसं तथागतया जीवनी बांलाक
ध्यान बी माः, उकिं आदर्श प्रैरणा कायेमाः। खः,
आर्थिक दुर्दशां नं नैतिक पतन जुइ फु, थ्व नं भींसं
लवमके मज्यू।

भींसं थमं उपकारया ज्या यायेमाः। उपकार जुइगु
लंपु क्यनेगु ज्याय् भींपिं अवश्य व्यस्त जुइमाः।
नाप नापं मती थ्व तयेमाः, जिगु बोहले आपालं
सामूहिक जिम्मेवारीया भार लाना च्वंगु दु। भींगु
चिकीचा धंगु भूलं आपालंसित तःधंगु हानि जुइ फु।
जीवनया अपव्यय जुइ फु। उकिं जिगु विचारं कम से
कम देश, समाज हित व सुख यायेगुया लागी लं
क्यनेगु ज्या याना च्वंपिसं तथागतयागु शिक्षाया
गम्भीर अध्ययन यायेमाः। व अध्ययन स्वर्ग व नर्कया
ज्ञान प्राप्तिया निति मखु, अपितु सेवा व उपकारया
कार्य सफल जुइत, त्रुटि मदयेकेत हानं थःत थमं हे
न्हाबले म्हसीका च्वनेत खः। विना सदाचार, निस्त्वार्य
भावनां सुं मनुखं नं देशयात उन्नति, समाजयात
सुखी याये फइ मखु। धात्थेंगु खँ ला थ्व खः कि
वयागु हृदय हे थुकिया लागी योग्य तें मथ्यंनि।

थौंया युग सामन्तशाही युग मखु, मनूतयेत शस्त्र
व धनया बलं थःगु ल्हात कायेत। थ्व स्वतन्त्र युग खः,
उकिं स्वतन्त्र हृदयं थःगु विचाः समर्थन याकेत, थः
जन-प्रिय जुइत मनया पवित्रता अत्यन्त आवश्यक जू।
अन्यथा भींगु सः खँ सःपिं धायेकेत जू वनी, ज्या
स्वार्थया लागी कहले जू वनी, प्रयत्न धुर्त्ता सिद्ध जू
वनी। अतएव सदाचार, दया व करुणाया आवश्यकता
राजनैतिक चाहे धार्मिक न्हाम्हसितं दु, थुकिया निति
न्हिन्हि स्वयं थमं उपाय यायेमाः, कुतः यायेमाः। थः
धात्थें भिंम्ह जुया बींगु छगू समाजया निति उपकार
खः, थ्व उपकार निगः ध्यबा विया: प्यंगः अन्यायं
कायेगु परोपकारथें गबले जुइ मखु।

लाकाँ खुँ

हिमालयं वःगु च्वापुति न्ह्याः वनावं च्वन। फःहिला
हाकनं लिहाँ वइ धयागु विलकुल असम्भवगु
ख खः। बिना धंगु निभाः हाकनं लिहाँ वइ धयागु नं
आश्चर्यया खँ खः। वथेनतुं वंगु दिन हानं वइ तिनि
धायेगु नं छगू अथे हे अद्भुतगु खँ खः। अकिं श्याम-
लालया छेँ नं सुखशान्तिया दिन वन। मेल, मिलाप,
स्नेह, मायायात शिवजुं कालकूट घोन्यूथें क्रोध व ल्वापुं
नुने धुंकल। कलहया वास जुल, कलियुगं व्याप जुल।
श्यामलालं पूर्वशान्तिं लित हये मफुत। सदां कचकच
जक। ल्वापु-छेँ हे जुइ धुंकल।

युगु हे तालं शारदा व लक्ष्मी निम्हसिया बिचे महा
संघर्ष जुल। वं वयात सह मयाः वं वयात। निम्हसिया
महा शत्रुता जुल। वं नो वाःसां वं नो वाःसां चुमवं
तिपे यायेथें तिपे यानाः घनघोर जुइगु। लिपा जुजुं
ल्हाः-ल्ही वायेगु चलन जुयावल। तर शारदायाके सह-
नशीलता दुगुर्लिं वयागु पाखें छुं हे मजू। थथे सह
यायेगु बानि मचांनिसे दुगुर्लि शारदां आपालं सह नं
याये फु। उकिं ल्वापु जूमां याकनं शान्ति जुइगु।

समयानुसार लक्ष्मीया विचार धारा नं परिवर्तन
जुजुं वन। लिपा भन भन लः व मि समान जुल।
थुकिया परिणाम स्वरूप श्यामलालयात तःधंगु वज्र-
पातं कःवल। तर शारदायागु धैर्य व बुद्धिमत्तां यानाः
श्यामयात अपाय् सकं असर परे मजू।

जब मि छ्वछ्वं वन शारदाया हृदये असद्य जुजुं
वल। हेरामायाया नुगले नं वाणं ककं वल। कायं धाःगु
खँ जक लुमंका मनं, मनं पस्ताय् चाया च्वन। थुखे
शारदाया नुगले धमाधम भवेष्युधुं धाः जुया वनाच्वन।
उखे लक्ष्मी मलभताचिं छ्वाकु छ्वाकुं वन। आपालं
असद्य जुरंलि सहनशीलतायात छ्वखे लिक्क छ्वया लक्ष्मी
नाप संघर्ष यायेत वाध्य जुल, करं हे कात।

छन्हु लक्ष्मी प्याहाँ वना वःगु। च्वतेसं लाकाँ
तोता तले थाहाँ वन। शारदा घः ज्वनाः लःकाः वनेत
कहाँ वल। कोठाय् सं च्वंगु गा कया न्यन्यं स्वान्हें कहाँ
वंगु पाः तलं लक्ष्मी कहाँ वल। लाकाँ न्ह्यायेत लाकाँ
स्वतं लाकाँ मदु। चाकःबकलं माला स्वत, तर गनं हे
मदु। “तकतिनि तोता थाहाँ वनाः कहाँ वयाबले मदये
धुंकल, … तुरन्त हे लाकाँ छजु च्वता मारे याये धुंकल,
गपाय् चो धाये आः, नकतिनि कहाँ वःम्ह व हे मखा
जुइ” धका हाला च्वंक च्वंक लःघः ज्वनाः शारदा-
थाहाँ वल। भतुपंजले बःकाःम्हसे ताल। ताःसां धैर्य-
यायां लःघः ज्वना थाहाँ वन। लक्ष्मी व हे तातं हाला हे
च्वन--“गुलि जक काय् छाःगु आः, नकतिनिया तक-
तिनि, सुं वःगु मखु, सुनां काल धाये। खुँ वःसा लाकाँ
छजु जक कां धका यंकी ला ! व नं वयेकःया छु मती
लुयाः हया बिया दिल थःत नं लोवंसा माःसा माल
धका धाःसा ला हया हे बीनि, जिगु हे काये माःगु छु
दु !” धका म्हुतप्वाः हे मदिक हालाच्वन।

शारदाया दिलं सह याये मफुत। पालिनिसे
मि छ्वयावल, जुरुक दनाः दुरुरुरुं कहाँ वया धाल—
“छु धका हाला च्वनागु ! छंगु सुनां काइ, जाचा लाकाँ
छजु, मदय मगाः ला ? थमं गन तोता वल जुइ, थन
वयातं थवयातं पाः याना हाला च्वनका... न्हाचः
जि लःका वनाबले सुति सुति स्वान्हे सःवः, “अन सु
अन सु” धका धयां सुनानं नो मवाः। छेलौ खालि
स्विचा छम्ह जक दु,” जि ला व हे स्विचा जुइ धका सुंक
लः काः वना छंगु लाकाँ जिं मिखां तं खनागु मदु।
मयो जि, योयोथे ध्याचःदंक खँ लहाइगु।” धाधाँ थाहाँ
वने त्यन।

“अँ, सुति सुति कहाँ वंम्ह छ ला खःनि, जि कहाँ
वयाबले। उघ्रिमे सु वया कया यंकइ। खँ ला छंत

सुनां त्याकी ? मकाम्ह जूसा छाय् नाला काः वया ?
मखुसा हाः वइ हे मखु !”

थुलि जक धाये छु लात ‘अय् जिं कालका मखु ला
छं स्वये बले !” धाधां व्वाय् वना सँ ज्वना कच्छुकल।
वं नं जँ ज्वना चाहीकल। निम्हं लछार पछार जुल।
वयागु सँ वयाके, वयागु सँ वयाके। प्वाय् प्वाय् सँ
वयेक वयेक सँ पुषुं निम्हं छग्वारा जुल। थःगु वसः
थःके मदु। निम्हं मदेशिया ग्वंगः ल्वाथे’ ल्वाना:
च्वन।

हेरामाया बुढि वनाः छ्यना बीगु प्रयास यात, तर
बिफल। फ नं गनं फइ इपि न्हाथे धाःसां ल्यासेपि,
व बुढि बुढि हे जुल। उकेसं बलं मगागुली हानं म्हिगः
निसें ज्वर वयाः सने हे मफया च्वम्हेस्यां भौपिन्त छु
छ्यना बी फइ। अज्याम्हेसित हानं लक्ष्मीं चुल्यां छथु
खाना छ्वःबले बुढि ला चाता वाः वन। लुखाय्
ताः भमले लानाः छ्यों प्वाः गन। हि तररर वल।
बुढि सने हे मफु, अनं तुं स्वति तिना च्वन। उगु
बखते लाक श्यामलाल द्वाहाँ वल। थाहाँ वयेसाथं
निम्हेसिगुं नग्न नृत्य खन। न लंया पाता म्हे दु, न
परसिया चो हे।

श्यामलाल श्व अदभुत दृश्य खनाः त्वले जुल।
छखे कुने माँ, छखे थुमिगु थज्यागु कुकृत्य खंबले
ब्रह्मं सहयाये मफुत। काचाक न्वोनेसं च्वंगु
खगः स्वा हायेकाकर्थं शारदाया छथले मुइकल।
शारदा अन तुं स्वचाः चाहिलाः मूर्च्छा जुल।

लक्ष्मीयात ल्हाः वंगु मखु। व न्वाथे धाःसां
न्हम्ह, ख्वाः दुम्ह। अय् सां वने धुंकुगु ल्हाः लिसाले
मफुत। छथु वयात नं मामुलि जकसां प्रहार जुल।
तर शारदां गुलि चोट नल वया भिब्बे छ्वव नं
लक्ष्मीयात चोट लगे मजू।

श्यामलाल भराय् पोगु तँपो ज्वना कोठाय् वन।
लासाय् सं घाराक गोतुल। लक्ष्मी नं ल्यू ल्यू कोठाय्
लाकाँ खुँ]

वन। सुकुसुकु ख्वर्ख्वं छोमी ध्योलुलुं वनाच्वन। क-
लागु मि च्याच्यां वल। धौछिया वितिके श्याम-
लाल लक्ष्मीया न्होने कतामरि जुल। कोथा बाखनं
प्वाः जाल। प्रैमया थासे क्रोध, मायाया थासे कायां
जाल। श्यामलालया शरीरे नसा नसा पत्ति क्रोधाग्नि
सनसने जुल। मिया जलन सहयाये मफुत। मे मिखा
कनाः वाकुछित। शारदाया प्राण तक नं हरण यायेगु
चेष्टा यात। “वैश्या धाल का मखुला वं” धया जुरुक
दनाः पिच्वात।

शारदाया होस दत। चाकःमकलं छकः स्वत।
न्होनेसं माजु चाता वाना च्वंगु खन। जुरुक
दनाः थःगु वसः सम्हाले यायां माजुयाथाय् लिक
वल। बुढियात घये पुना थन। छ्यलं वाः वया च्वंगु
हि थःगु परसि च्वथं हुइका च्वन। श्यामलाल दुरुरु
वयाकर्थं शारदाया जुंधुइ निथु प्यंकल। सँपः ज्वनाः
लुया हया स्वाहानें घ्वारारा कुतके हल। अपाय्
पागु तुतिया चोटं खगःया चोटं असद्य शारदा दनां दने
मफुत। हानं प्यंके त्यंबले वं बलं बलं दना श्यामलालया
तुति भोपुइ त्यन। “म्वा, छं भागि याये नं;” योयोगु
कया सना जुइम्ह नं छ, योयोथे धया जुइम्ह नं छ” धका
स्वत्यांगा पुइक प्यंका छ्वत। व सड़के हे थयन। शारदां
मफु मफु छ्यों ल्हना लुखा खलु भागि यानाः “क्षमा,
दिन नगे जुल बिदा!” धया च्वन। लक्ष्मी भयालं तुनु
तुनु खयाः मुसु मुसु न्हिलाच्वन। जःला खःलापि
नं भयाः दकं च्वनाः कस्वया च्वन, तर छुं हे धये
छाःगु मखु।

शारदां बुलुहुं दनाः कुलिकुलिचिंगु स थपिल।
ल्हाते काक वल। थयूक स्वतं थःगु हे मस्तकं प्यहाँ
वःगु हि खन। व हि खने वं मिखा ख्वयिया समुद्र
न्वात। शारदाया म्ह न्हापा हे रंगे जूगु, आः धरातल
नं रंगे जुल। मानो फागु बलेथे। सारासिनं म्ये वांन्याना
च्वन। मिखां ख्वयिया हायेका च्वन। शारदा ‘आः

जि गन वने' धका तःसकं करुणा सलं चिचे जुल।
ख्वबिया धाः वर्षाया नदीथे' बाः वयां च्वन। कपालं
हि-धाः द्यूगु मखुनि। आघाटया वेदनां कम्पितगु
शरीर, अंगः बः कार्का वन, गन मस्यु।

जः खः च्वंपिसं मिखां ख्वबि धाः हायेका मनं मनं
आसिखा याना सहानुभूति तल। बुद्धि हेरामायां मफु
मफु दना भयालं क्षवत, थः तधीम्ह भमचा ख्वरुवं
वना च्वंगु खन। थःगु जिहीं थःगु कर्तव्यं भमचां
दुःख स्यूगुलि बुद्धिया छाति चिरे जुल। क्षमा याच-
नाया निम्ति सःतल—‘भमचा’!
शारदां माजुया शब्द ताल। थमं प्रतिज्ञा याये

धुंगुलि लिकः छकः स्वया थःगु लँ लिना वन। भमचा
छकः स्वया वंगु खना बुद्धि छाती छकः दाल। हानं
सःतल—‘भमचा’ शारदां लि हे मस्वसे वन। बुद्धि
स्वकः तक सःता लिपा खुसी सः हे ताय् मदया वन।
छाती दायाः थसः पाल। मूर्च्छा जुल। धाये मफु व
हानं दनि कि मदनि।

थुखे कान्छा नोकरं लाकां खुँयात लिलाकाः ज्वना
हल। श्यामलाल सिमां कुतु वःम्हथे' च्वना वन।
निपा लहातं छ्यों ज्वना त्वले जुल। वयागु मिखायू
न्हापायागु खँ फुक प्याखं हुल। लक्ष्मी ख्वाः ह्याउँकाः
अंगःथे दना च्वंम्ह, च्वनं।

हृदय-ध्वनि

जिगु जिज्ञासाया आकाश्
असंख्य नगुगण अल्य पूर्णा शशी
गुलि जक न्हैपुक गुलि जक यैपुक
मिता च्वनिगु अय झः झः धायूक।

दुराशया अन हाकुगु सुपाचं
तावयना च्वनी तोपू वयत
आशा पवनं हुत्य याना
पुइकइ मदयक नाम निशाना।

विफल हारया किपालु तक नं
मखना गुबले सपनाय् जक नं
डर भय ला धाय् हे म्बाः र्याना
बिसि वनि जुइका बेठेगाना।

उत्पत्ति जुया वइ आपत्ति
फुइव मिपुना सिइथे' तुँ पति
जिगु ममता मत न्यलि मखु छपति
गुगु थियत दु ध्यः सत्संपत्ति।

मानवताया मदयक फति
आत्मा न्यायत उखें अर्थपति
धनया लोभं क्यंक्यगुपति
च्वनिगु तातुना पलपलपत्ति।

व मतय धैर्य व विवेक शक्ति
तर क्वत्यला यन्य चिकापत्ति
'कन्दित भोका नांगा पत्ति'
थमित दु न्हीकेगु मतिया नीति।

श्री रमापतिराज शर्मा 'चुलि'

युवञ्जय जातक

“मित्ता मच्चपरिबूलहं……” थव शास्तां जेतवन
विहारे विज्याना च्वंगु बखते महाभिनिष्क्र-
मणयागु बारे कना विज्यात ।

आःया खँ

छन्हु धर्मसभाय् भिक्षुपि मुना शास्ताया प्रशंसा
यानाच्वन । ‘आयुष्मानपि ! यदि दशबल बुद्ध गृहस्थ
जुया च्वंगु जूसा वसपोल सारा चक्रवालया चक्रवर्ती
जुजु जुइम्ह खः । न्हेगू रत्नं परिपूर्णम्ह, प्यंगू वैभवया
नं अधिपति, दोछि मयाक काय् कलाः इइम्ह जुइ ।
वसपोलं कामभोगे दोष खंका उजागु राज्य वैभवयात
प्यंका बाचाया इले सारथी छन्नया सहायतां कन्थक
गयाः पिहाँ विज्यात । अनोमा नदीया सिथे प्रब्रज्या
जुयाः खुदं तक थाकुगु तपस्या यानाः सम्यक् सम्बुद्धत्व
प्राप्तयाना विज्यात ।’

भिक्षुपि ! छिमि मुना छु खँ लहाना च्वना ?—
शास्तां अन विज्याना न्यन । भिक्षुपिसं फलानागु खँ
धका लिसः बिल । अले थुगु खँया विषये भगवान
बुद्धं थथे धया विज्यात—भिक्षुपि, तथागतं केवल आः
हे जक महाभिनिष्क्रमण याना विज्यागु मखु, न्हापा
नं भिनिगू योजन दुगु वाराणसी नगरयागु राज्य
त्यागयाना विज्यागु दु धका धया न्हापायागु जन्मया
खँ आज्ञा जुया विज्यात ।

न्हापाया खँ

न्हापा न्हापा रम्भनगरे सब्बदत्त धयाम्ह जुजुं
राज्य यानाच्वन । रम्भनगर बनारसयागु नां खः ।
उदय जातके वाराणसीया नां सुरुन्धन नगर खः, वथे
चुलसुतसोम जातके सुदस्सन, सोणनन्द जातके ब्रह्म
वढन, खण्डहाल जातके पुष्कवती नां जुया च्वंगु खः ।
थुकथुकिया नां समय समये हिलावं च्वंगु जुल ।
उम्ह सब्बदत्त जुजुया दोछिम्ह काय् मस्त दु । वेकलं

—अनुवादक—भिक्षु सुबोधानन्द

युवञ्जय नां जुया च्वंम्ह दके तःधिकम्ह काय् यात उप-
राज याना तल । व राजकुमार छन्हु सुथे न्हापां रथे
च्वना बगीचाय् आमोद-प्रमोद यायेत वनाच्वन । अन
सिमा च्वकाय्, घाँय् च्वकाय्, अभ माखाचिया जाले
मोतिथे च्वंक शीत विन्दु च्वं च्वंगु खन । अन न्यन-
“मित्र सारथी ! थव छु ?”

“देव ! थव च्वापु गाइ बले शीत कवहाँ वया
दइगु शीत-विन्दु खः ।”

व राजकुमार न्हिच्छ बगीचाय् चाहुला म्हितल ।
बहनी लिहाँ वःबले अन शीत-विन्दु मखना न्यन—
“मित्र सारथी ! आः गो, उगु शीत-विन्दु खने मदु ।”

“देव ! उगु शीत-विन्दु सूर्य लुया वसेलि फुकं
हाया वन । पृथ्वी दुसुना वन ।”

थव खँ न्यना राजकुमारयात संवेग जुल । विचाः
यात—‘अले थव प्राणिपिनि जीवन नं घाँय् या च्वकाय्
च्वंगु शीत-विन्दुथे खः । मेल, जित व्याधि जरां पीड़ा
मब्यूनि बले हे माँ बौयाके न्यना प्रव्रजित जुइ माल ।’
राजकुमारं शीत-विन्दुया हे ध्यान याना स्वंगू भवयात
नं च्याना च्वंगुथे खन । थःगु राजगृहे हे मवंस्य
तप्यंक न्यायालये च्वना च्वंम्ह अबुजुयाथाय् वन ।
अबुयात प्रणाम याना छखे दना प्रब्रज्या जुइगु
प्रार्थना यात ।

मित्ता मच्चपरिबूलहं, अहं वन्दे रथेसभं ।

पब्बजिस्सं महाराज, तं देवो अनुमञ्जतु ॥

जि मन्त्री व पासापिसं चाहुइका च्वं च्वंम्ह
जुजुयात प्रणाम याना । हे महाराज, जि प्रव्रजित जुइ ।
हे देव, जित आज्ञा व्यु ।

जुजुं पनेत निपुगु गाथा धाल—

सचे ते उन कामेहि, अहं परिपूरयामि ते ।

यो तं हिंसति वारेमि, मा पब्बजि युवञ्जव ॥

यदि छंत काम भोग मगासा जिं पुरे याना बी।
यदि सुनानं छंत कष्ट बिया च्वसा वयात रोके
याना बी। युवज्ञय ! प्रब्रजित जुइ मत्य ।

थव खँ न्यना कुमारं स्वपुगु गाथा धाल—

न मत्थि उनं कामेहि, हिंसिता मे न विज्ञति ।
दीपश्च कातु मिच्छामि, यं जरा नाभि कीरति ॥

जित काम-भोग मगाः मजू, हानं जित सुनानं कष्ट
नं मव्यू । जि उजागु द्वीप दयेके मास्ते वइ च्वन, गुगु
द्वीप जरां डुबे याये फह मखु ।

थुगु खँ कक्क भगवान बुद्धं बच्छ गाथा थःगु पाखे
आः धया बिज्यात—

पुत्तो वा पितरं या चे, पिता वा पुत औरसं

अर्थात्—कायं अबुयाके, अबुं काययाके प्रार्थना
यात ।

अले ल्यंगु बच्छ जुजुयागु गाथातुं धया बिज्यात-
नेगमो याचते तात, मा पब्बज युवज्ञय ।

अर्थात्—तात ! निगमवासीपिसं प्रार्थना यानाच्वन,
प्रब्रजित जुइ मत्य !

उकि कुमारं हान' निवेदन यात—

मा मं देव निवारेसि, पब्बजं तं रथेसभ ।
मा हं कामेहि सम्मतो, जराय वसमन्वगु ॥

हे देव ! हे राजन् ! जित प्रब्रजित जुइगुली पने
मत्य । जि कामभोगे प्रमादि जुयाः बुढायागु वशे
च्वने मखु ।

थव खँ न्यना जुजुं छुं धाये मफुत । मांम्हसिनं
गवले 'देवी ! छिम्ह कायं प्रब्रज्या जुइत अबुम्हसिके
आज्ञा फुना च्वन' धाःगु ताल 'छ' छुं धयागु ?' धका
धयाः तहागु भसुका तल । अले लुंयागु पालकी च्वना
तुरन्त हे न्यायालये थयंकः वन । अन काययाके प्रार्थना
याना थव खुपुगु गाथा धाल—

अहं तं तात याचामि, अहं पुत निवारये ।
चिरं तं दहुं इच्छामि, मा पब्बजि युवज्ञय ॥

बाबु ! जि छंके फूवना च्वना, पुता ! जि छंत पना
च्वना । जि छंत ताकाल तक्क स्वया च्वने मास्तेवः ।
युवज्ञय ! छ प्रब्रजित जुइ मत्य ।

उस्सावो व तिणगगम्हि, सुरियस्स उग्गमनं पति
एवं आयु मनुस्सानं, मा मं अम्म निवारये ।

सूर्य लुइवं गथे धाँय् च्वकाय् च्वंगु शीत-विन्दु
फुना वनीगु खः, अथे हे मनूतयेगु आयूया गति खः ।
माँ ! जित पने मत्य ।

थथे धाःसां माँम्हसिनं बारबार आग्रह यात ।
अले बोधिसत्वं थः अबु जुजु पाखे स्वयाः च्यापुगु
गाथा धाल—

तरमाना इमं यानं, आरोपन्तो रथेसभ ।

मा मे माता तरन्तस्स, अन्तराय करा अहु ॥

बा ! जिमि माँयात याकनं थव पालकी तया छया
बिज्याहुं । जिम्ह माँ जिगु संसार सागरया पार वनेगु
ज्याय् बाधक थ मजु ।

जुजुं काय्यागु खँ न्यना धाल—‘भद्रे ! छ थःगु
पालकी च्वना रति-वर्धन महले छ्वं हुं’ रानीं जुजुया
आज्ञा उल्घन याये मफयाः आपालं मिसा मिजंत
नापं लिहां वन । तर अन प्रासादे च्वना न्यायालय
पाखे स्वस्वं मने खँ वायेका च्वन—‘कायं जि वये धुंका
छु यात, छु जुल ।’ बोधिसत्वं नं माँम्ह वने धुंका
हानं अबुयाके आज्ञा फुन । जुजुं पने मफुत । अले
वचन बिल—‘एसा पुता छं थःगु इच्छा पूर्ण या ?’
थुकथ' आज्ञा प्रास जूबले बोधिसत्वया किजा युधिष्ठिर
कुमारं नं अबुयात प्रमाण याना बिदा फवन—‘बा !
जित नं प्रब्रजित जुइगु अनुमति ब्यु ।’ थथे दाजु—
किजा निम्हसिनं बिदा काये धुंका अबुयात प्रणाम
याना फुक जनतापि नापं न्यायालयं पिहाँ वल । देवीं

‘जि कायपि कामभोगयात तोता: प्रब्रजित जुइव रम्भनगर शून्य जुइ धका विलाप यायां निपु गाथा धाल—
अभिधावत्थ भदन्ते, सुञ्जं हेस्सति रम्भवं ।
युवञ्जयो अनुञ्जातो, सब्बदत्तेन राजिना ॥

याहु सेट्टो सहस्रस्स, युवा कञ्चन सन्निभो ।
सोयं कुमारो पब्बजितो, कासाय वसनो बली ॥

छिमि कल्याण जुइ खाँ हुं । रम्भनगर शून्य जुइ
त्यन । सब्बदत्त जुञ्जुं युवञ्जययात प्रब्रजित जुइगु बचं
विल ॥ गुम्ह लुँ समान रूपम्ह ल्यायम्ह, दोछि कायपि
मध्ये श्रेष्ठम्ह खः, व बलवानम्ह कुमार काषाय वस्त्रं
पुना प्रब्रजित जुइत वनाच्चन ।

बोधिसत्त्व नगरं पिहाँ वना सकल ल्यू ल्यू वया
च्चपि मनूतयेत लिगना निम्हं हिमालये दुहाँ वन । अन

न्हाइपुसे चंगु थासे आश्रम दयेका ऋषि-प्रब्रज्या
काल । ध्यान-अभिव्वा प्राप्त याना जन्मकाञ्छि जं-
गलया फल-मूल नया दि बिते यानाः ब्रह्मलोक-गामी-
जुया बिज्यात । श्व खँया अन्ते अभिसम्बुद्धं गाथा
प्रकाश याना बिज्यात—

उभो कुमारा पब्बजिता, युवञ्जयो च युधिष्ठिलो
पदाय माता पितरो, साङ्गमं क्षेत्वान मच्चुनो ॥

युवञ्जय व युधिष्ठिल निम्ह राजकुमारपि माँ-बौपिंत
तोता मार-पाशयात चप्फुना प्रब्रजित जुया बिज्यात ।

भगवान बुद्धं थुगु धर्म देशना कना जातकया रुल
मिले याना बिज्यात—तथागतं न्हापा नं राज्य तोता
प्रब्रजित जुया बिज्यागु दु । उगु समयया माँ-बौ
आःया महाराज कुलयापि हे खः । युधिष्ठिर कुमार
आनन्द खः । युवञ्जय जक जि हे स्वयं खः ।

छ मचा मखुत

—श्री सूर्यबहादुर ‘पिवाः’

न्यासि वने सल, खँ ल्हाय सल छ,
थय यायव अय जुइगु व सिल छं,
छं थौं जगते माँ-ब्वा मंत,
ज्याया समयं आः ज्वन छंत ।

म्हिता जुया जक नय दइ मखुत,
छायकि छंके थौं दत नेत्र,
सिइकं आः छं द्रंकल धाःसा
छंत स्व जिल आः सजाय व्यूसा ।

माँया मायां गुलिखे मंसां
छंत ब्लंकल न्हाथे जूसाँ,
धा, धा थौं तक छाय् छ सुक,
याना सह छं च्वन थः कुंक ।

छुं हे मस्यूम्हथे जक चंक
म्हायगु मानवता मखु स्यंक,
ज्या जक यायगु मानवता खः
सांसारिकता परिवर्तन खः ।

न्वसापासा

१०७०

—*—

चिलानी—दाइनं त्व्याबले त्ये-रुवी छूया हइगु, नयेत
हे पाय् छि.....थुगुसी.....

सन्तु—(खँ त्वाल्हाना) छन्हु जिया वइका ।

चिलानी—अँ,.....थुगुसी न्यासः छूया हल । (सन्तु
भसंग वंका थस्वइ) न्हाच गेके छूया.....ज्वना वगु
दु । (मिहचा चायेकु चायेकु) कया दिसँ ।

सन्तु—(कया:) थव गोपाः दु मैँ ?

चिलानी—खुपाः मिरका मिरका वंगु ।

सन्तु—(छुं पलख लुमंका) छाय्, मामं न्येरका जक
कया यंकूगुथे' च्व, मखुला ? माँयाके छकोनि
न्यना वा हुं ।

चिलानी—छित बी मानि धका दाइयात तःको च्वया
छूवया.....मिहगः दाँ नाप्पं छूया हःगु चिट्ठी
मिरका तना बीयंकी, निदँ निदँ दये धुंकल धका
च्वया हल ।

सन्तु—म्वाः ना मैँ (छपाः बिया) जःखः च्वना नं अथे
धइगु दु छा ?

चिलानी—म्वाल छिके हे तइ दिसँ । माँयात सापदाना
दायेके मानि । (बने त्यनी)

सन्तु—(काचाकक) दु जुल हँ माँयात ।

चिलानी—छुं जूगु मखु सेखं जोर ! जुइव' वास्ता
मयाः ।

सन्तु—आः गय् च्व' ले ?

चिलानी—आः जिल, क्व लात ।

सन्तु—गोन्हु दत ?

चिलानी—थनि च्यान्हु दत ।

सन्तु—उकिं का हँ ख्वाः मख'गु ।

चिलानी—(छको छचा ख्वरं स्वयाः) बने का । [स्वानें
कवहाँ बनी । स्वाने सः वइ च्वनी । सन्तुमायां खुपाः
निना मिहचाय् तइ । चतं कयाः जासि उली । जासि
पुसा ल्हाते तुं तया घुरे जुया च्वनी । दनाः स्वाने
पाखे बनी]

सन्तु—(थाँ बहकया) चिलानी, ए चिलानी !.....
(कुनें 'ज्यौ' या सः ताय् दइ । सन्तु हानं थःगु थासे
तुं बना पयतुइ । मिहचा चायेको नोट पिकाइ ।)

चिलानी—(स्वाने बापुं तुं) छाय् थे ? (थहाँ वया
न्हापायागु हे थासे च्वनी)

सन्तु—अँ, थव दाँ.....

चिलानी—(खँ त्वाल्हाना) मखु दाइचां हे च्वया
हःगु.....सत्य नं .....

सन्तु—(खँ त्वाल्हाना) मखु मखु ..... जिके तइते
साप हे ग्याः.....हानं फुका बी । (छपाः लिकया मेगु
ब्युब्यु) थव माँयाकेनि तइति धा । माल धायेव—

चिलानी—(स्वाने पाखे ध्यान बिया) स्वाने सः वःथे'
च्व' सु वलथे ?

सन्तु—सु जुड़,.....व हे कुलाङ्गार जुइका ।.....स्वथं स्व-
थं आम ।

[चिलानीं मिहचाय् तइ । बिलाचा थहाँ वइ । वया-
खतं छको चिलानीयात तुंक स्वइ । वयागु तुयुस्य
च्वंगु सुरवा, धोधोगु वाडँगु कमीज, लँचा भचा
चीहागु हाकुगु । वयागु ख्वाः स्वये हे हिसि
दु, बाला,—मिखा गोगो लाः, न्हाय् द्वाइस्य च्वं । आः
बिलाचां छको वथीक चिलानीयात स्वइ । आः उखें
थुखें पालाक पुलक स्वया च्वनी । सन्तुनंतमं बिलाचित
स्वइ च्वनी । चिलानीं पालंपा निम्हेसितं स्वयाच्वनी ।
पलख सुंक ।]

सन्तु—(तमं स्वया) छाय गारे जू वया !

[बिलाचां छको तँ बच्छ निले बच्छ याना सन्तुयात
स्वइ । छुं विचाः याना च्वंम्हथे' कवछुना च्वनी ।]

ख्वाःस्व, खुँथे' च्वंम्ह ।.....खि नयेत छाय
गारे जू वइगु ?

(बिलाचा इस थिस जुयाच्वनी । पालाक पुलक
उखें थुखें स्वया च्वनी । चिलानीं वैत वं वं पाखे
स्वइ च्वनी)

चिलानी—(छको च्वं निसें चवथ्यंक स्वया) हत्तेरी, छ ला,
बुरीमह माँयात नं हाँयेके धइगु दु ला ?

बिलाचा—(थंका पहलं लाला लुलु धायेका) जिइ...छु
...याना...गु दु; वयेगु...वनेगु...नयेगु...त्वनेगु।

सन्तु—च्व त्वना वल का छं देशे दक्षवसिगु कुलंगार ...
सुर्थं निसें पह स्व, बौयागु अपाय् धंगु इज्जत....

बिलाचा—(खं त्वाल्हाना, अथे हे लाला लुलु धायेका)
इज्जत बेजत....स्वातले सुखं स्वायेगु,...मोज
यायेगु नयेगु त्वनेगु। (धेघे च्वीका फतुइ) जा
ने हि !

सन्तु—खि नःसा का कुलाङ्गार !

बिलाचा—(लाला लुलु धायेका) छं धर्म खि नकेसा
....खि हे नं नया बौ। ...जित छु ?

चिलानी—हत्तेरी बिलादाइचा छ ला। .....इज्जत
धइगु नं मदु ला छं !

बिलाचा—(तमं) छंत छाय माल हुं लँ लिना।
नकिं जू.....

चिलानी—(खं त्वाल्हाना) छिः त्वना हे वःगु मखु, गुलि
पह याये फुगु व.....

बिलाचा—(हानं लाल लुलु धायेका) छुया पह यायेगु
जिगु पह हे थथे (देमा साला) ति जा।

सन्तु—छन्त थुयागु हे मदु। .....खिनःसा का, तुकि
गो जिगु ?

बिलाचा—(नाला लुलु धायेका) जा छं हे न,...अयःसा
ध्वबा हि !

चिलानी—मछाले नं स्वाला, हत्तेरी, बुरा जुइका माँयाके
ध्वबा फं वयेगु।

(बिलाचां छको ज्वेपिया चिलानीयात स्वइ)
मखुगु खेँ दाजु धया च्वनी मखु। .....न्यतले दाइ
सिल ला !

बिलाचा—(छ्योँ च्व छुना, लाला लुलु धायेका) का
का....दा....छं....नं....दाये थ्याः।

बिलाचिया माँ]

चिलानी—हत्तेरी.....जि...ला....

सन्तु—तुकि गन छ्वया जिगु ?

बिलाचा—(व हे पहलं) जि छु स्यू, ...छंगु तुकि

सन्तु—छं कया खः छु जक धा, ...जित फवंगि
याये धुंकल। ....न्धोने खुनु सी गारे जू,.....
भवकनी माः ला !

बिलाचा—(व हे पहलं) गन वने ?

सन्तु—यथाय् सी हुँ।

बिलाचा—(दना धे धे चुइका सन्तुया लिक्क वना) ध्यबा
हि जि सी हे वने।

चिलानी—इत्तेरौ छु पह धइगु व !

बिलाचा—(छको चिलानीयात स्वया) दाँ लिका।
दाँ लिका। (जे ल्हाः छ्वया) स्वये जि हे काये।

सन्तु—मदु बि, (च्वथ्यंक ध्वाना) गन वइ ! (जंधुली
छथु दाइ)

बिलाचा—(व हे पहलं) का स्याना छ्व (छ्वोनं धिना)
का स्याना हे छ्व, आम कुँचं गःकिया छ्व।

सन्तु—बि, सने मत्य (लिचिला) मफु जि (दनी)
बिलाचा—(उखे हे वना, व हे पहलं) स्याना छ्व का:

('का' यात भचा ताहाकेका)
(बिलाचा ववछुना बी। सन्तु चिला वनी।

बिलाचा हानं उखे हे वन। छ्यलं धिनी। सन्तु
लिचिला वनी। चिलानी आताँ च्वना स्वया च्वनी।

बिलाचा—(छं चलं धिना, व हे पहलं) का.....स्या हे
स्याना छ्व।

सन्तु—(तुकि कया प्यथु खथु दाइ। दादां) का, का,...
(तुकि वां छ्वइ)...सिना हे वंसा ज्यू थन्यापि

काय् मस्त,...गर्भ हे नापं क्वद्यैँ। (ख्वखना सलं)
हे परमेश्वर, काल नं मव कुलंगारयात !.....

भवक निना सिना नं मव.....(मिखाँ ख्वबि
स्वःस्वः वइ)

बिलाचा—(व हे पहलं) सी साँ ज्यू मखुला ?

सन्तु—सिना वंसा याउँस्य हे च्वन। (खबि स्वः स्वः
वयेका) उलि मसि याना व्वलंका तया थौ....जिगु
कर्म जूगु।

बिलाचा—(व हे तालं) सिना हे हुँ धइगु मखुला ?

सन्तु—भवकनी हुँ, न्होने च्वने मत्य।

बिलाचा—(कोटं वासप्वः लिकया पयप्यं) थव हे नया
सिना वनेगु जि।

सन्तु—भवक हे थनि।

(बिलाचां वासः भवातिनी। घे घे चुइ। मिखा
म्वे म्वे कनी।)

चिलानी—हत्तेरी, हत्तेरी !

(बिलाचा भ्याराक कोदली। मिखा म्वे म्वे कनी।
त्वाः तुति चाता चाता वाइ। फाता फाता पुली।)

सन्तु—का रे, का रे जि काय् !

चिलानी—छु याग् धइगु थव !

(बिलाचा आः फिरिक हे मसने धुंकल)

सन्तु—(बिलाचिगु म्हे भोसुना) जि काय्, (खबि सोसो

वयेका) यो बिला, जि पुता !....आः जि छु यायेगु
(चिलानी पाखे वना) त्वाःवाः सःता व्यु, मैँ।

(चिलानी न वाइ मखु, तोल्वे जुया सन्तुयात स्वइ
च्वनी। बिलाचा खिरर न्हिला हइ। सन्तु लिफः
स्वइ, चिलानी न उखे हे स्वइ। बिलाचा पयतुइ।
सन्तु व चिलानी वाताँ हे तुं च्वं च्वनी।)

बिलाचा—(ख्वाः स्वया) सिना हुँ धइगु मखु ला !

(सन्तु व चिलानी वाताँ हे तुं च्वं च्वनी।)

[धक्कि]

ख्वार्थी मानव

आकासे स्वां ह्वइ पृथिवी नगु थी
ख्वाउँगु च्वापुग्रीं जाज्ज्वल्यं छ्वइ मि
ल्याहाँ हे नदीया प्रवाह बहु वनी
एन हे स्वारथ मखु छं तोती।

कुच्चा दला बहु तिमिला कुतुं वइ
नाया हे प्रचन्द्र भास्कर लः जुइ
ख्वबिधाः कन्द्रनं विश्व हे चुइकी
एन हे स्वारथ मखु छं तोती।

छंगु हे स्वारथया निमित खः थःथिति
हानिकारक शस्त्रास्त्र व छंगु कुनीति
कोलाहल, अनिकाल अथवा हाहाकार
छंगु हे दानवताया निन्दित चमत्कार !

मेपिन्त क्वछ्वया छ च्वे च्वे च्वनीगु
मेपिन्त दुःख विया छ सुखी जुइगु
दाजु किजा ख्वेका न इतिइति न्हिलीगु
थव हे ला मानवताया छंगु दसु ?

च्यानाच्वन थव विश्वे छिमि स्वार्थया मि
शान्ति दुयाच्वन याना छिमिसं छुसि
नेगु छुं-छां मदेव मेगु प्रचन्द्र मि
“म्हा” धायक छिमित न भष्म याइ तिनि !

सम्पादकीय

व्यक्ति स्वया संघ-सभा शक्तिशाली जुइ। याकःचा जुइगु स्वयाः निम्ह मिले जुइगु ज्यू। तर थुकिया मत्तलब थव मखु, संघ सभाय् थः याकःचिगु अन्तकरणेथें संघर्ष मजू। गबले उत्साहित जुया छपला न्ध्यच्यूसा गबले निराश जुया प्यपलाः लिचिलेगु ज्या मजू। बास्तवे संघ सभा नं ला भी हे याकः याकःचिगु आंतरिक शक्तिया एकीकरणं संचालित जुइगु हे मखा! अझ गबले संघ सभाय् छम्हसिनं मेम्हसित भर बीगु जूसा गबले छम्हं मेम्हसित व्वाना बीगु नं ज्या जू। उकिं गबले ला मचातये झोलाक अप्पा थना म्हिती बले दके न्धोनेयागु वा ल्यूनेयागु छपा अप्पा गोतुइकल कि फुकं झोलाक गोतुला वनीगुथ्रे नं जूवं। अले ला गुलिखे संघ सभा पिहाँ वयाच्वन, शिथिल जुयावं वनाच्वन, लोपथे जुयावं वना च्वनीगु। खः, प्रैस तयार दु, लेखया हे नं अभाव जूगु मखु, अयनं छुं थुजागु संयोग चूलात कि 'धर्मोदय' या प्रकाशन खुलाति बन्द जुल। स्वयं सम्पादक पैरालाइस रोगं च्वयेगु व स्वयेगुली असमर्थ जुल। हानं अंतरंग सम्पादक रूपे च्वं च्वंम्ह नं नेपाः वन। थौं स्वयं स्वस्थ जुइ धुंकल। अंतरंग सम्पादक हे सहायक सम्पादक रूपे थन थ्यन। उकिं छिकपित पूर्ण विश्वास बिया धायेगु साहस याना—'धर्मोदय' आः हानं पिहाँ वइ। ल्यू ल्यू ठीक समये पिहाँ वइ। बालाक पिहाँ वइ।

थौं सारा विश्व बौद्ध गुगु न्हूगु उत्साहं तथागतयागु अमृतवाणीया व्यापक प्रचार व प्रसारे तन्मय जुयाच्वन, उकी 'धर्मोदय' नं व्वति काइ। विश्वया अशान्ति फुकेत थौं फुकसिनं बुद्ध-धर्मयात थः नालावं वया च्वंगु

सम्पादकीय]

दु। धात्थे धाये हे धाःसा सरलता नापं सारगर्भितगु, लाभप्रद नापं सार्वभौमिक गुणं सम्पन्नगु थौंया विश्वयात ल्वःगु गुगु धर्म दुसा व बुद्ध-धर्म हे छगू जक दु। थुकिया उज्ज्वल सबल प्रमाण भीसं वइगु स्वांया-पुन्ही बले नं खनी। बरु भी तथागतया जन्म-भूमि च्वं च्वनापिनि पाखे जक विश्वयात चुनौती बीफयेकेमाः। थुकिया निति भीसं आवनिसें विचाः याये माल। तथागतया जन्म-भूमि जूगुलि अंतरराष्ट्रे गुलि 'नेपाः' या नाँ रुयाति जुया च्वंगु दु, थव 'धर्मोदय'-या 'लुम्बिनी विशेषांके' आपाः भति स्वये धुन। हाले हे नं थुकिया निति उज्ज्वल उदाहरण छगू भीगु न्धोने वःगु दु। उखुनु [२७ जुलाई १९५५] तथागतया जन्म भूमि नेपाल व विशाल जनगणराज्यया राजदूत जनरल युआन चुंग शियनं नेपाल रेडियों चीनी भाषाय् नेपाली जनताया नामे—भीगु नामे—छ्यूगु सन्देशे धया दीगु दुः—'बुद्ध-धर्मया प्रवर्तकया जन्मभूमियागु नातां छिकपिनिगु देश दोच्छ्र दैं सिवे न्हापा हे चिनिया बौद्धयात्रीपिनिगु निति अंतकरण निसें यःगु गन्त-व्यस्थान खः। चीनं नेपाले वःपि महान यात्रिपि मध्ये फाहियान सन् ४०६ स व हुएनसांग करीब सन् ६३५ स नेपाले वःगु दु। इमिगु प्रसिद्ध यात्रा वर्णनया सफुती नेपालयात्राया गुगु वर्णन याना तःगु दु, उकी छिकपिनिगु उगु समययागु उच्च शिल्पकला व वस्तुकलाया आपालं प्रशंसा याना तःगु प्राप्त जू। थुपि यात्रीपिनि लिपा निगू देशया बिचे नं सम्पर्क कायम याइपिनिगु दलया बराबर आगमन जुयावं वनाच्वंगु खः।' उकी आः भीसं थव वइगु स्वांया-पुन्ही व विश्व-

बौद्ध सम्मेलन गये यायेगु थव खें भी सरकार व भी जनता सकले नापं च्वना याकन हे विचाः याना ज्या याये हे माले धुंकल। तर थुकिया निति थौं तकं 'स्वागत-समिति' हे बने जूगु खँ न्यने मढुगु तसकं हे अपशोचगु जक खँ मखु, थुकि भविष्ये कठिनतायात नं जन्म बी धका धाये फु। नेपाल सरकारं लुम्बिनी जिर्णोद्वारया व्यवस्था सम्बन्धी गुगु योजना तयार यात, थव साप प्रशंसनीय खः। तर थव भोँया योजना रूपे पब्लिक वर्क तथा संचार विभागे तुं च्वना च्वनेगु समय मखये धुंकल। भोँते च्वंगु भगवान बुद्धया मन्दिर व बंगला, संग्रहालय, धर्मशाला याकन चा व अपाया सहायता कयाः अंतरराष्ट्रिय यात्रीपिनिगु मिखाय् सर्व प्रकारं सम्पन्नता जुइक धात्थे तयार यायेत ज्या शुरु यायेगु समय जुल जक मखु, पुला वन धाःसां ज्यू। थव २५०० बुद्धाव्ये मेमेगु

बौद्ध-तीर्थ स्थान नापं लुम्बिनी नं कम अन्तरराष्ट्रिय विद्वान, श्रद्धालु, शान्ति प्रैमो यात्रीपि वइ मखु। उकिं थव बुद्धाव्यया स्वांया-पुन्ही तकं फुक सरकारया योजना कार्य रूपे मवःसा उकिया सार्थकता भंदिल भंदिल सी धुंका वासः धयाथे जुइ।

थव दिशा पाखे सकसिगुं ध्यान आकर्षित याये धुंका 'धर्मोदय' या थः सहृदय शुभेच्छुकपिन्त धाये— 'धर्मोदय' थःगु कर्तव्य पूर्ण यायेत न्याबले तयार जुया च्वंगु दु। वइगु स्वांया-पुन्ही व विश्व-बौद्ध सम्मेलन सम्बन्धी महत्वपूर्ण रचनाया विशेष रूपं स्वांगत याइ। हानं 'धर्मोदय' या पुलांपि व न्हूपि प्राहक एवं लेखक-लेखिकापित थुकिया निति आहान यानाच्वन। सकसितं सस्नेह सबल प्रेरणा विया च्वना, विश्व-बौद्ध सम्मेलन सम्बन्धी उत्तमोत्तम रचना व्वना दिसँ, थःगु विचाः च्वया दिसँ, अले थःगु देशया न्हाय् नं तया दिसँ।

समाचार

चतुर्थ विश्वबौद्ध सम्मेलन नेपाले यायेगु बारे धर्मोदय सभाया काठमाण्डूस जूगु विगत कार्यकारिणी समितिया बैठके निम्न खँति निर्णय याःगु समाचार दुः—

१ सर्व प्रथम विगत तृतीय विश्वबौद्ध सम्मेलन रंगुने चतुर्थ विश्वबौद्ध सम्मेलन नेपाले यायेगु धयागु धर्मोदय सभाया निमंत्रणयात सर्वसम्मति स्वीकृति यायेगु बारे प्रसन्नता प्रकट यात।

२ निगूगु प्रस्ताव उपयुक्त चतुर्थ सम्मेलन याये धयागु ज्या अतिकं तद्दंगु महत्वपूर्णगु जुया निति सम्मेलनया ज्या सफल यायेत नेपाले च्वपि सकल महानुभावपिनि सहयोग कयाः छगु स्वागत समिति दयेकेगु।

३ मेगु छगु प्रस्ताव पास यासे स्वागत समिति दयेके न्ह्यो धर्मोदय सभाया प्रतिनिधि वना हाल श्री ५ महाराजाधिराज सरकारयात चतुर्थ सम्मेलनया निमंत्रण स्वीकृत जूगु खँ जाहेर यायेगु।

४ धर्मोदय सभाया विगत बैठकं कालिम्पोंग धर्मोदय सभाया सभापति श्री श्रीप्रसाद उपासक व सेक्रेटरी श्री ज्ञानज्योति सहित स्वीप्यम्ह महानुभावपिसं आवँली उक्त सभायात नेपाल धर्मोदय सभाया शाखायाना व्यु धका यानाहःगु अनुरोधयात हार्दिक स्वीकृति याःगु दु व आवँली उक्त सभा धर्मोदय सभा कालिम्पोंग शाखा जुइ धयागु समाचार दु।

५ धर्मोदय पत्रिकाया सम्पादक भिक्षु महानाम 'कोविद' या स्वास्थ ठीक मजुया सभाया मुख्यपत्र रोके

[धर्मोदय]

जुयाच्चंगुलि आवंली पत्रिका बांलाक चले थजुइमा धयागु अभिलाषा याना श्रामणेर सुदर्शन “कोविद” यात सहायक सम्पादक पदे तयेगु खैं सर्व सम्मति पास याःगु दु ।

„ सभां थव नं निर्णय याःगु दु कि सभाया सदस्य जुया च्चंपित वा जुइपित सुवर्ण अवसर बिया आवंली धमौदय सभाया सदस्य जुइपित दच्छिया प्यतका मोह नेपाले व भारते प्यतका कंरु वार्षिक लहापं व दु थ्याकेगु लहापं क्रमशः छतका कायेगु सभाया सदस्य जूपित सभाया पाखे प्रकाशित जुयाच्चंगु सफुत पौने मूल्यं व धमौदय सभाया सदस्य जुइपित सभाया मुख्यपत्रिका धमौदय छगूनं लय् लय् पत्ति अथें बीगु धयागु निश्चय याःगु दु ।

„ काठमाण्डु, च्चसापासा संस्थां नेपाल भाषाया साहित्य सफूत नेपाल भरे दके अपो प्रकाशित याःगु बारे धमौदय सभायात पुरस्कार व्यूगु बारे धमौदय सभां उपर्युक्त संस्थायात हार्दिक धन्यवाद अर्पण यानाः छगू प्रस्ताव पास याःगु दु ।

„ जिमि काठमाण्डु स्थित निशेष प्रतिनिधियात विश्वस्त सूत्र द्वारा समाचार प्राप्त जूगु दु कि नेपाल सरकारं लुम्बिनीया बारे तयार याना च्चंगु योजना सर्व साधारण जनताया लागी याकनं हे प्रकाशित याइ तिनि । जिमि प्रतिनिधियात थव नं बोध जुइ धुं-कुगु दु कि नेपाल सरकारं लुम्बिनीया बारे छगू पूरा ले आउट प्लान (Lay—out Plan) तयार याए धुंकुगु दु ।

„ समाचार दु कि धमौदय सभाया वार्षिक अधिवेशन आगामी कार्तिक महिनापाखे नेपाले जुइ ।

एल परिवियानेन् या भिक्षु जुइगु इच्छा— हेलसिंकिया, फिन्लैण्डे च्चंम्ह छम्ह रिटायेड जुइ धुंकुम्ह कपूटात एल परिवियानेन् महाशयं बौद्ध-धर्मं दीक्षित

जुयाः भिक्षु जीवन विते याना च्चनेगु इच्छा प्रकट याना आनन्दकुटी भिक्षु अमृतानन्द स्थविरयात पौ च्चयाहःगु समाचार दु । पौली वेकलं नेपाले वया जीवन विते यायेगु अभिलाषा नं प्रकट याना दीगु दु । वेकः थौकन्हे ५७ दँ दत ।

मिस्टर अमिता—स्टोकहोल्म, स्वेडनयाम्ह सिस्टर अमिता, गुम्हकि न्हापा छम्ह गायिका व अबौद्ध खः आनन्दकुटी विद्यापीठ, स्वयम्भू, काठमाण्डूस दच्छिति च्चंगु दु । भिक्षु अमृतानन्द स्थविरयाके बौद्धधर्मया अध्ययन यानाः वसपोल्या शिष्याया रूपे बौद्ध-धर्म प्रहण यात । लिपा वेकलं आनन्दकुटी अनागारिका ब्रह्मचारिणी जुयाः ब्रह्मचर्यशील नं प्रहण यात । आः वसपोल थःगु मातृभूमि स्वेडने लिहाँ विज्याना दशशील पालन याना बौद्धधर्म सम्बन्धे समय समये व्याख्यान बिया बौद्धधर्मया प्रचार याना च्चंगु समाचार प्राप्त जूगु दु ।

विश्वबौद्ध कला प्रदर्शनी—ब्रूशेल आगामी सन् १९५८ स, हाईवर्ल्ड बुद्धिष्ट काउन्सीलया तत्वावधाने विश्वबौद्धपिनि छगू विशाल कला प्रदर्शनी यायेगु योजना याःगु दु । थव प्रदर्शनी विभिन्न बौद्ध देशया विभिन्न संस्थातेपाखे थःथःगु देशया चित्रकला, लिपिकला, मूर्तिकला तथा प्राचीन हस्तलिपि व संस्थाया पाखे प्रकाशित जुयाच्चंगु ग्रन्थादिया प्रदर्शनी जुइ । प्रत्येक देशं बइपित स्थानया व्यवस्था जुइ । नेपाल्या लागी धमौदय सभा, नेपालयात खबर बोगु दु । थव प्रदर्शनीया लागी हाइवर्ल्ड बुद्धिष्ट काउन्सीलं छगू विशाल सभागृह व बुद्धप्रतिमा स्थापना याना छगू भव्य बौद्ध मन्दीर नं देकेगु योजना तयारयाना तःगु दु ।

श्री कुलधर्मरत्न—क्योटो, जापाने गुगु विश्वे च्चंपिअनेक धर्मावलम्बिपिनि छगू सम्मेलन जुइगु दु, उकिया निति अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ व धमौदय

सभा नेपालयात् निमंत्रण बोगुली हाले है उक्त निगुलि संस्थाया पाखे' श्री कुलधर्मरत्न तुलाधर एम० ए०, बी० एल० जापाने भाःगु दु ।

भिक्षु अमृतानन्द—कोलम्बो, लंकाया श्री धर्मरक्षित वंशालंकार धयागु संघसभाया पाखे' भिक्षु अमृतानन्द स्थविरयात् वसपोल लंकाय् विज्ञाःबले 'नेपाल शासन सोभन धर्मरक्षित श्री' धयागु मान्य पद व भिक्षु महासंघया पाखे' स्थविरया सम्मुति नं प्रदान याःगु समाचार दु ।

नालंदा पालि महाविद्यालये दैँदसं जुइगु पालि आचार्य परीक्षाय् थुगुसी नेपाल भिक्षु अमृतानन्द स्थविर प्रथम श्रेणीस उत्तीर्ण जूगु समाचार दु ।

धर्म देशना—थुगुसी गुँला लच्छिया ललितपुर, श्रीमुमंगल विहारे अखिल नेपाल भिक्षु महासंघया नायक भद्रन्त प्रज्ञानन्द महास्थविरं व श्रामणेर मेधंकरं धर्मोपदेश याना विज्यागु समाचार दु ।

काठमाडौँ, हनुमान ढोखाय् नं गुँला लच्छिया धर्मोपदेश नेपाल शासन सोभन धर्मरक्षित श्री आचार्य भिक्षु अमृतानन्द स्थविरं याना विज्यागु समाचार दु । धर्म श्रवण याःवइपिनिगु संख्या नं थाय् यात ल्वेक है कमं न्यासः खुसः-बढ़े जुयां दोछि दोछिं मयाक दु ।

समाचार श्यंगु दु, तानसेने नं स्थानीय आनन्द विहारे भिक्षु शाकयानन्द पाखे' धर्मदेशना व ज्ञानमाला संघ पाखे' भजन लच्छियंक जुयाः गुँला पारु खूनु विशेष कार्यक्रमं सम्पन्न यात । नापं ज्ञानमाला संघया वार्षिक अधिवेशन जुल । ल्यज्याय् ल्यःपि पदाधिकारी थुपि खः—डा० प्राणप्रसाद उदाय—सभापति, श्री लालकाजी—निरीक्षण मन्त्री, श्री चिनियामान सूचना मंत्री, श्री चिनियाकाजी—सेक्रेटरी, श्री अमृतमान—कोषाध्यक्ष । अधिवेशनया सभाय् वंगु दैँया सेक्रेटरी प्रैममान, श्री बुद्धराज आदि व्यक्तिपिसं भाषण वियाः

उन्नति व प्रगतिया निर्ति सकसितं आप्रह नापं आहान्यात । स्मरणीय खः, सिद्धार्थ व विश्वन्तर नाटक ध्रदर्शनं प्राप्त जूगु दामं विहार द्येका दान यायेगु, तानसेने तु' चूडाकर्म यायेगु आदि महत्वपूर्ण ज्याय थवं संघया आपालं लहाः दु ।

भिक्षु कुमार कस्मप—लंकाय् १० दं ति बिते-याना त्रिपिटक बौद्ध-धर्म तथा संस्कृत भाषा व सिंहल भाषा सयेका लंकाया सुप्रसिद्धगु विद्यालंकार कालेज-या व्याक्त परीक्षा समाप्त याना विनयाचार्य परीक्षाय उत्तीर्ण जुया विज्याम्ह कुमार काश्यप भिक्षु थौकन्हे आनन्दकुटी विज्याना च्वंगु दु ।

फुक बौद्धतीर्थया विकास—भारत सरकार बौद्धतीर्थ विकास योजनाय् बुद्धगया, सांची, राजगृह, सारनाथ, श्रावस्ती, कुशीनगर, नालन्दा आदि गुंगु बौद्धतीर्थ विकासया निर्ति ६३ लाख ६८ हजार तकादां खर्च याइगु अनुमान दु । थवं फुक थासे विकास कार्य खूब तेजं जुया च्वंगु दु । विश्वस्त सूत्रं ज्ञात जूगु दु, सारनाथ छगूली हे जक आवं निसें न्हि न्यासलं मयाक ज्यामितयेसं ज्या याना च्वंगु दु । थवं योजनाय् लं, उद्यान-रोपण, लः, बिजली, भोजनालय, विश्राम गृह नापं डाक, पुस्तकालय एवं संग्रहालय आदि द्येकी । जीर्ण जुया च्वंगु मन्दिर व विहारया नव निर्माण जुइ । हानं सारनाथे—गनया न्हापायागु नाँ मृगदाव (मिंग-दाव) खः—अन सच्छि मृगत तझगु जुया च्वंगु दु । अन सिमात नं अजागु जक पी, गुगु पालि साहित्ये उल्लेखित जुया च्वंगु दु । थथे हे कुशीनगरे स्वीन्यादो दामं छगू संग्रहालय, निगूलाखं च्यागू पलंगया डाक-बंगला हानं निगू निगू लाखं परिनिर्वाण मन्दिर व छात्रावास द्येकी । ज्या शुरू जुइ धुँकल । थथे हे मेमेगु बौद्धतीर्थ स्थाने नं खूब जोरं विकासया ज्या जुया च्वंगु दु ।

कुमारदेवीया शिलालेख लुल वंगु महीनायू
धर्मसेक स्तूपया लिकसं काशीया प्रसिद्ध महारानी कुमार-
देवीया फिनिगू शब्दादीयागु छगू संस्कृतया च्यागू
पंक्तिया शिलालेख प्राप्त जुल। लेखया गुलि आखः स्यना
चंगु दु। अयूनं व्वनेत पटनाय् छवया बी धुंकल।
थुकि बाहिक लेखांकित मुद्रा, प्रस्तरखण्ड तथा छगू
त्वादगु प्रतिमाया बुद्धया छ्यों नं लुल।

३० एम० पाखे' ४६ लाखति तुक भगवान बुद्धया
जीवनी चलचित्र दयेकेत ठीक यानाच्चन। थुकी
भारतीय नेता श्री रामगोपालं 'सिद्धार्थ'या तथा नरगिसं
यशोधराया अभिनय याइ। 'धर्मदूते' प्रकाशित जूगु
समाचारे ला थव नं उल्लेख याना तःगु दु, 'मार-विजय'
या हश्ये विभिन्न देशया अभिनेत्रीपिसं भाग काइ।
मारविजययां लिपा भगवान बुद्धया मूर्ति ज्या काइ।
थव चलचित्र बौद्धपिनिगु विचारानुकूल हे तयार जुया
चंगु दु। लंका तोता फुकक देशया बौद्धपि थव
चलचित्र निर्माणया पक्षे दु।" थव नं स्मरणीय खः,
१० सितम्बर १९४६ स ब्रिटेनया छम्ह फिल्म कम्पनीं
'बुद्धज् ब्राइड' अर्थात् 'बुद्धया पत्नी' नापं छगू चित्र
दयेकूगु खः। तर लंकाया महाबोधि सभा व अखिल-
लंका-बौद्ध-कांग्रेसं लंकाया प्रधानमन्त्री तथा गृह-
मंत्रीयाके याःगु मांगं पूर्णत व फ्लीम प्रदर्शने प्रतिबंध
तःगु खः। वथे' हे बर्मादि देशं नं थुकी कडा विरोध
याःगु दु।

बुद्धगयाय् श्यामी विहार, सारनाथे तिव्वती
गुम्बा—बुद्धगयाय् श्यामी गुम्बा दयेकेत फिस्वंगू
एकड़ जमीन श्याम सरकारं काये धुंकल। आः अन
निगू लाखति तुक वाचनालय तथा पुस्तकालय सहितगु
विहार दयेकी। हानं सारनाथे नं तिव्वती गुम्बा
दयेकेत जमीन कयाः ज्या शुरू याये धुंकल धयागु
समाचार दु।

मराठी त्रिपिटकया प्रकाशन—ज्ञात जूगु दु,
३० अम्बेडकरं याकनं हे मराठि भाषाय् सम्पूर्ण
त्रिपिटक प्रकाशित यायेगु व्यवस्था यानावं च्वन।

दलाई लामा भारते विज्याइ—समाचार पत्रे
प्रकाशित जूगु दु, तिव्वतया धार्मिक एवं राष्ट्रीय प्रधान
दलाई लामा वइगु वैशाख-पुन्हीयात भारते विज्याइ।
वसपोल नापं तिव्वतया निम्हम्ह नायः धर्मगुरु पणछेन
लामा नं विज्याइ। अले भारतया फुकक बौद्धतीर्थ
स्थानया दर्शन नं याना विज्याइ।

श्रामणेर सुदर्शन—आनन्दकुटी विद्यापीठ, स्वयम्भू,
काठमाण्डूया छम्ह शिक्षक तथा उक्त विद्यापीठया
उप-सेक्रेटरी जुया विज्याम्ह श्रामणेर सुदर्शन "कोविद"
हालेसाले धर्मोदय पत्रिकाया सहायक सम्पादक
जुया काठमाण्डू धर्मोदय कार्यालय कलकत्ताय्
विज्यागु दु।

'धर्मोदय' पिहाँ मवल धका
प्राहक चन्दा मब्यूसे तया तयागु
आः बिया दिसँ। 'धर्मोदय' बांलाक
ठीक ठीक समये पिहाँ वइगु जुल।

भगवान बुद्धयागु फिल्म—काशी १९ अगस्त।
१९ अगस्तया समाचार पत्रं ज्ञात जूगु दु कि अमेरिकाया
हालीबुद्धया प्रसिद्ध निर्माण मेट्री गोएडविन मेयर एम०

मरणं तं हि जीवितं !

लंकाया संघनायक चिरनिद्राय्—लंकाया संघ
नायक भद्रन्त शोभित महास्थविर थःगु ग्वीन्यादँया
तहाकःगु जीवनयात्रां लिपा वंगु महीनाय् चिरनिद्राय्
च्चना विज्यात । वसपोलयागु अन्त्यष्टि संस्कार राज-
कीय सम्मान पूर्वक जुल ।

मिक्षु शीलभद्र आः थ्व लोके मंत—महा-
बोधि सभाया उपाध्यक्ष विद्वान भिक्षु शीलभद्रं सदांया
निति थ्व लोक तोता ४ अगस्त खुनु परलोक गमन याना
विज्यात । वसपोल न्हापा छम्ह वकील खः । सन् १६३७
स सारनाथे प्रब्रज्या ग्रहण याना सन् १६५२ स कम्बो-
डियाय् उपसम्पदा जुया विज्यागु खः । वसपोलं छगू
दर्जनं मयाक पाली सफू बंगाली भाषाय् अनुवाद
अल्पकाल हे याना विज्यात । श्री सारिपुत्र व महा-
मौद्गल्यायनया धातु उत्सवे वसपोल नेपाले नं
विज्यागु दु ।

अनागारिका धर्मपालीया देहान्त—नेपाली
अनागारिकापि मध्ये जेष्ठम्ह बृद्धा धर्मपाली अना-
गारिका छुं महीना न्हापो किण्डौल विहारे देहान्त
जुल । थःगु जीवनया तहाकगु स्तेह, धर्म व परिवार
जुया वंम्हयात सुख शान्ति प्राप्त जुइमा धयागु
प्रार्थना यात । ज्ञात जूगु दु, सारनाथे नं आनन्दकुटी
वःगु तार थ्यनेवं स्कूल, कालेज बन्द याना शोक
मानेयात ।

सम्बन्धं क्यंपि सकल भिक्षु, अनागारिका, उपासक
उपासिकापि दीपे तकं ल्यू ल्यू वना अंत्यष्टि क्रिया
सिध्येकल ।

रुद्रराज शाक्य नं थनं परलोके वन—आनन्द-
कुटी विद्यापीठया मास्टर कार्य नापं अन्यान्य कार्य
चवना च्वंम्ह शान्त-प्रबृत्ति, विनम्र स्वभावया शिक्षित
नीन्यादँ नीखुदँया तरुण रुद्रराज शाक्य आः थन मंत ।
४ अगस्त खुनु विद्यापीठे भोजन याना आनन्दकुटी
द्यं वंम्ह, अन दश बजेतौ तकं पत्र-पत्रिका स्वया च्वंम्ह
कन्हे खुनु सुं हे पत्या मजुइक मेगु लोके वना बिल ।
अन्त्यष्टि क्रियाय् निनिम्ह सहित परिवारपि व भिक्षु
अनागारिका, उपासक, उपासिकापि एवं विद्यापीठया
शिक्षक-छात्रपि दुखित तथा संवेगात्मक हृदयं दीपे तकं
ल्यू ल्यू वन । कन्हे खुनु विद्यापीठया पढाइ व खेल-
कूद बन्द यात । नापं छगू शोकसभा नं जुल । गुकी
हेडमास्टर श्री भूवनलाल प्रधान सहित सकल स्नेही
शिक्षक पासापिसं अत्यन्त दुःख प्रकट यानाः दिवंगत
जुया वंम्हयात सुख शान्ति प्राप्त जुइमा धयागु
प्रार्थना यात । ज्ञात जूगु दु, सारनाथे नं आनन्दकुटी
वःगु तार थ्यनेवं स्कूल, कालेज बन्द याना शोक
मानेयात ।

सूचना

खयेत ला स्वांया-पुन्हीयागु थायथासं थन 'धर्मोदय'
कार्यालये समाचार वया च्वंगु खः । फुक समाचारं सी
दु, थुगुसी नं स्वांया-पुन्ही बाँलाक फुक थासे मानेयात ।
तर समाचार तस्मकं लिपा छापे यायेगु छुं सुख
दुर्थे मच्चंगुलि हानं मेमेगु सामयिक समाचार छापे

याये माःगुलि स्थानाभावं फुक समाचार प्रका-
शितयाना बी मफुत । समाचार छुया हइ दीपिसं
व पाठकपिसं थ्व खँ थुइका दी धयागु आशा
याना ।

—सं०

लुम्बिनीया बारे नेपाल सरकारया प्रकाशन पब्लिक वर्कस तथा सञ्चार विभाग

श्री भगवान बुद्धया जन्मस्थान लुम्बिनीया जिर्णोद्धार यायेगु बारे नेपाल सरकारया पाखें छु गथे यात, मयाइगु जूसा भारत सरकार महत यायेत तयार दु धयागु खँ दुगु समाचार स्थानिय दैनिक समाज २०१२ आषाढ ७ गते छापेजूगुली नेपाल सरकार पब्लिक वर्कस तथा संचार विभाग थ्व सम्बन्धे सरकारं याःगु व यायेत्यंगु खँया यथार्थ विवरण व श्री ५ महाराजाधिराज व्यक्तिगत रूपं समेत विशेष ध्यान तया विज्याना च्वंगु खँ जनताया ह्व योने तयेधुंगु दु। किन्तु थ्व हे बारे दैनिक समाजया गत श्रावण २४ गतेयागु अंके लुम्बिनीया स्थिति धयागु शिर्षकं प्रकाशित जूगु समाचारे सरकारं लुम्बिनीया बारे छुं हे ज्या याना मच्वंथे च्वंक छापेयानातःगुलि व पुनः श्रावण २५ गतेया अंके लुम्बिनी सम्बन्धे श्री उमाशङ्करया वक्तव्य प्रकाशित जूगु खनेदुगुली लुम्बिनीया बारे सर्वसाधारणया ज्ञानयालागी सरकारया योजनाया बारे छुं छोटकरी विवरण प्रकाशित यानागु जुल।

नेपाल सरकारं धर्मोदय सभाया भिक्षुपिं नापं सम्पर्क तया नेपाली कलाया कौशलता क्यनीगु छगू भगवान बुद्धया न्हगु मन्दीर, यात्रीतये निंति सुविधाया लागी निखा आधुनिक द्वज्या बङ्गला, बुद्धया नष्टावशेष वस्तुतः प्रदर्शनि संग्रहालय छेँ छखा, धर्मशाला, लःया व्यवस्था व बांलाक बगीचा दयेकेगु योजना पुवंके धुंकुगु दु। थ्व वर्षादं लिपा तुरन्त ज्या शुरु याना फको याकनं सम्पादन याइगु जुया च्वंगु दु। थुकिया बारे स्थानया निरीक्षणयाना आवश्यकीय प्रबन्ध मिले यायेत नेपाल सरकारया छुं उच्च पदाधिकारीपिं याकनं हे लुम्बिनी वनीतिनि। लुम्बिनी बाहेक कपिलवस्तुस नं छगू आरामगृहःदेकेगु योजना दु। थ्व बारे योजना स्वयेगु इच्छा सुयां दुसा अड्डा चाइगु इले पब्लिक वर्कस तथा संचार विभाग रिंहदरबारे ज्ञाल धाःसा निरीक्षण यायेगु अवसर प्राप्त जुइ।

भगवान बुद्ध छम्ह महानम्ह अन्तरराष्ट्रीय व्यक्ति जुयानिंति भारत सरकार अथवा अन्य सरकारपिसं न्हयागुरूपं जूसां सहयोग बी मन देकल धाःसा नेपाल सरकारं उक्रियात आदइ व स्वागत याइ।

धर्मोदय सभाया

सकल प्रकारणापि सदस्यपित नम्न निवेदन व सूचना

आगामी कार्तिक महिनाय् धर्मोदय सभाया वार्षिक अधिवेशन जुइगु निर्णय जुया चंगु जुया निर्ति सभाया सकल कार्य समितिया सदस्य व सब साधारण सदस्यपिके सविनय निवेदन दु कि थःथःगु वार्षिक सदस्य लहापं ४ प्यतका मोह सभाया प्रधान केन्द्र श्रीघटविहारे बुझेयाना बिया दी।

आवंलि धर्मोदय सभाया सदस्य जुयादोपि महानुभावपित सभाया मुख्यपत्र 'धर्मोदय' द्वा अर्थे प्राप्त जुइ तथा सभाया पाखें प्रकाशित जुयाचंगु सफूत पैने मूल्यं प्राप्त जुइ।

कृपया थःथःगु कर्तव्य पालन याना थःथःगु नाँ पुनः न्हुधाः याना थःत नं लाभ जुइगु सभायात नं छुं गुहाली जुइगु थव खें छिकपिसं विशेष ध्यान तयादी धइगु आशा कयागु जुल।

भवदीय,

भिक्षु अमृतानन्द
मन्त्री—धर्मोदय सभा, नेपाल।

लुम्बिनी

सम्पादक— { भदन्त आनन्द कौशल्यायन
भिक्षु संघरक्षित

प्रकाशक— श्री मणिर्हष ज्योति

अंग्रेजी भाषां सुरुचि पूर्ण धर्म सम्बन्धी लेख व विश्वबौद्ध समाचार प्रचार हानं व हे तथागतया जन्मस्थान लुम्बिनीया संस्मरण बीत 'लुम्बिनी' लय-पौ पिहाँ वल। थव न्हापां पिहाँ वइ चंगु प्रथम अङ्क निपाना जक, लिपा वइगु प्यपाना जुइ, अले च्यापाना, च्यापाना ! माःगु खें ल्हायेत पत्र व्यवहार याना दिसँ—

सम्पादकया ठिकाना:—

धर्मोदय विहार
कालिपोङ्ग।

प्रबन्ध सम्पादकया ठिकाना :—

४, रामजीदास जेटिया लेन
कलकत्ता--७